

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: «Методика обліку та аналіз доходів, витрат та фінансових результатів
малого підприємництва»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Облік і оподаткування
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 071 Облік і оподаткування
групи 1
Штефан В. В.
Керівник: Яловега Л. В.
Рецензент: Саванчук Т. М.

Полтава 2025 року

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

Освітньо-професійна програма Облік і оподаткування
Спеціальність 071 Облік і оподаткування
Рівень вищої освіти другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Наталія КАНЦЕДАЛ

14 листопада 2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Штефана Віталія Володимировича

1. Тема кваліфікаційної роботи: «Методика обліку та аналіз доходів, витрат та фінансових результатів малого підприємництва»

керівник роботи: кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Яловега Людмила Василівна

Затверджено засіданням кафедри протокол № 5 від 07 жовтня 2024 р.

2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи 11 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи:
фінансова звітність підприємства за 2022 – 2024 рр.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

Розділ 1. Теоретико-методичні основи обліку доходів, витрат та фінансових результатів.

Розділ 2. Облік доходів, витрат і фінансових результатів малого підприємництва.

Розділ 3. Аналіз доходів, витрат і фінансових результатів підприємства.

5. Перелік графічного матеріалу: схеми, рисунки, графіки, діаграми за темою та об'єктом дослідження.

6. Дата видачі завдання: 14 листопада 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір і затвердження теми роботи.	03.10.2024 р. – 29.10.2024 р.	
2	Затвердження завдання на кваліфікаційну роботу, узгодження плану	30.10.2024 р. – 14.11.2024 р.	
3	Опрацювання літературних джерел	15.11.2024 р. – 10.11.2025 р.	
4	Збір, вивчення і обробка інформації, необхідної для виконання роботи	15.11.2024 р. – 10.11.2025 р.	
5	Виконання теоретичного розділу роботи	15.11.2024 р. – 03.02.2025 р.	
6	Виконання аналітичних розділів роботи	04.02.2025 р. – 10.11.2025 р.	
7	Оформлення тексту роботи	11.11.2025 р. – 21.11.2025 р.	
8	Попередній захист роботи на кафедрі	24.11.2025 р. – 26.11.2025 р.	
9	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень і пропозицій	27.11.2025 р. – 03.12.2025 р.	
10	Нормо-контроль	04.12.2025 р. – 10.12.2025 р.	
11	Захист кваліфікаційної роботи	22.12.2025 р. - 24.12.2025 р.	

Здобувач вищої освіти

Віталій ШТЕФАН

Керівник роботи

Людмила ЯЛОВЕГА

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ДОХОДІВ, ВИТРАТ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ	11
1.1. Економічний зміст обліку доходів, витрат та фінансових результатів підприємства	11
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення	20
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	27
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства.....	27
2.2. Облік доходів, витрат та фінансових результатів суб'єкта малого підприємництва, відображення інформації у звітності	33
2.3. Податкові аспекти обліку доходів та витрат суб'єкта малого підприємництва.....	43
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	49
3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання.....	49
3.2. Аналіз структури та динаміки доходів і витрат підприємства.....	60
3.3. Аналіз формування фінансових результатів та рентабельності підприємства.....	69
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	78

ВСТУП

Актуальність теми. Сектор малого підприємництва відіграє важливу роль у забезпеченні динаміки національної економіки, адже саме малі підприємства створюють значну частку робочих місць, формують гнучке конкурентне середовище та сприяють розвитку локальних ринків. Водночас функціонування малих підприємств характеризується високою чутливістю до змін зовнішнього середовища, обмеженістю ресурсів та необхідністю оперативного реагування на економічні ризики. За таких умов надзвичайно важливим є належне організування обліку доходів і витрат, адже саме ці показники є базою для формування фінансового результату та прийняття ефективних управлінських рішень. Помилки у визнанні доходів, недооцінка витрат чи невідповідність облікових процедур вимогам НП(С)БО та Податкового кодексу України призводять до спотворення фінансової інформації, що у свою чергу знижує аналітичну цінність звітності та ризикує погіршити фінансову стійкість підприємства.

Водночас, в умовах цифровізації бізнес-процесів та впровадження сучасних облікових технологій, зростає потреба в оновленні та вдосконаленні методики обліку і аналізу доходів, витрат і фінансових результатів на малих підприємствах. Системний аналіз цих показників забезпечує можливість оцінювання прибутковості окремих напрямів діяльності, виявлення резервів зниження витрат, формування обґрунтованої цінової політики та підтримки стратегічного розвитку підприємства. Тому комплексне дослідження та методичне обґрунтування процесів обліку й аналізу доходів, витрат та фінансових результатів малого підприємництва є актуальним і необхідним для підвищення ефективності управління та посилення конкурентоспроможності суб'єктів цього сектору економіки.

У сфері малого бізнесу проблеми розвитку, облікового забезпечення та впливу економічного середовища розглядали Д. Горюнов і О. Кравченко [17], І. Дернова та Т. Боровик [22], Р. Мірошник і У. Прокоп'єва [42],

І. Сидорук [66], К. Якимчук [76], а також питання державної підтримки малого підприємництва висвітлені у відповідному законодавстві [59] та аналітичних оглядах бізнес-середовища [34].

Формування доходів та їх відображення в обліковій системі ґрунтовно досліджували В. Бенько [7], V. Benko [8], А. Козаченко [31], Л. Прокопович [58], Ю. Мусієнко [46], К. Лось [37], а також К. Горбатенко та Л. Рябенко [16], акцентуючи увагу на специфіці доходів за видами діяльності. Питання витрат, їх структури, методики калькулювання собівартості та оптимізації системи управління витратами висвітлено у працях Я. Аверкіна [1], В. Бойка [10], В. Власова [14], М. Приходька, В. Белозерцева та Л. Харакоз [56], а також у нормативних Методичних рекомендаціях щодо калькулювання собівартості продукції [40]. Формування та оцінювання фінансового результату розкриті у роботах Н. Мардус і С. Бріка [38], Т. Мулик і А. Стебловського [45], Л. Жидєєвої [24], І. Нагорної та В. Бондаренка [47], Л. Сабліної [64], М. Руденка та співавторів [63], В. Лопатовського і Р. Красуцького [36], О. Ковальової та М. Іоргачової [29], В. Борняка та О. Скаско [6], М. Скрипник і І. Шайнюк [67], В. Сопка [69], Л. Гуцаленко та М. Молдован [21], а також у працях зарубіжних авторів С. Drury [23] та G. Welch [75], які зіставляють підходи до визнання доходів, витрат і прибутку в міжнародній практиці.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є наукове обґрунтування теоретико-методичних положень та розроблення практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності функціонування суб'єкта малого підприємництва шляхом удосконалення системи обліку й аналізу доходів і витрат. Досягнення поставленої мети передбачає всебічне дослідження економічної природи категорій «дохід» і «витрати», визначення їх класифікаційних характеристик та ролі у формуванні фінансових результатів підприємства як основного показника його ефективності.

Для реалізації мети дослідження передбачено розв'язання таких основних завдань:

- розкрити економічну сутність і взаємозв'язок понять «дохід», «витрати» та «фінансовий результат», визначити їх місце і значення у системі управління підприємством;
- здійснити науково обґрунтовану класифікацію доходів і витрат відповідно до положень національних стандартів бухгалтерського обліку та вимог міжнародних стандартів фінансової звітності;
- дослідити організаційно-методичні засади ведення обліку доходів і витрат на малих підприємствах, зокрема порядок документального оформлення господарських операцій, побудову синтетичного та аналітичного обліку, а також відображення інформації у фінансовій звітності з урахуванням специфіки облікової політики та організаційно-правової форми суб'єкта господарювання;
- провести фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства для оцінювання його динаміки, структурних зрушень та ефективності використання ресурсів;
- дослідити тенденції формування доходів і витрат, визначити чинники впливу на кінцевий фінансовий результат та запропонувати шляхи їх оптимізації.

Виконання окреслених завдань забезпечить формування цілісного уявлення про систему бухгалтерського обліку та аналітичного забезпечення управління доходами і витратами у малому підприємстві, а також сприятиме розробленню практичних заходів, спрямованих на підвищення результативності фінансово-господарської діяльності підприємства.

Предмет і об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження виступає процес формування, організації та реалізації облікових процедур, які забезпечують повне й достовірне відображення у бухгалтерському обліку показників доходів, витрат і фінансових результатів діяльності суб'єктів малого підприємництва.

Предметом дослідження є система теоретико-методологічних, організаційних та прикладних засад ведення обліку доходів і витрат, а також

методичні підходи до їх аналітичного оцінювання на основі практичних даних фінансово-господарської діяльності підприємства.

Теоретично-методологічною основою дослідження є діалектичний підхід, який застосовано при вивченні фундаментальних засад економічної теорії, зокрема категорій «дохід» і «витрати», а також узагальненні наукових напрацювань вітчизняних і зарубіжних учених щодо принципів визнання, формування та обліку доходів і витрат підприємства. У процесі дослідження рівня опрацювання обраної теми використано методи статистичного групування, порівняння, структурного та факторного аналізу, що дало змогу виявити ключові тенденції та закономірності у сфері бухгалтерського обліку. Для оцінювання фінансового стану досліджуваного підприємства застосовано методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції та узагальнення, які забезпечили комплексність і достовірність висновків.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці провідних економістів, нормативно-правові акти України, офіційні статистичні матеріали, фінансова звітність підприємства, а також довідкові, аналітичні та електронні ресурси, що містять актуальні дані щодо сучасних тенденцій розвитку системи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у:

- розробленні «матриці аналітики витрат і доходів» розглядається як удосконалений методичний інструмент аналізу собівартості ремонтних послуг, який поєднує елементи факторного та калькуляційного підходів. Застосування такої матриці забезпечує можливість комплексної оцінки структури витрат і динаміки доходів, оперативного виявлення чинників, що впливають на фінансові результати діяльності, а також розрахунку економічно обґрунтованого рівня ціни з урахуванням запланованої рентабельності підприємства [74];

- поглибленні теоретичних положень та методичних підходів до формування, визнання й облікового відображення доходів і фінансових результатів сільськогосподарських підприємств відповідно до вимог НП(С)БО

та міжнародних стандартів фінансової звітності. Удосконалено підхід до оцінки достовірності показників фінансових результатів як ключового чинника забезпечення прозорості облікової інформації та фінансової стабільності підприємства. Запропоновано методичні орієнтири щодо поєднання принципу порівняння доходів і витрат з аналітичним оцінюванням ефективності використання ресурсів, що дає змогу підвищити точність визначення прибутковості та посилити управлінський контроль за фінансовими результатами діяльності аграрних суб'єктів господарювання [72];

- виявленні та теоретичному обґрунтуванні правових і організаційно-управлінських аспектів функціонування системи адміністрування ПДВ в умовах цифровізації, а також у розробленні концептуальних підходів до мінімізації ризиків, пов'язаних із блокуванням податкових накладних. Удосконалено наукове бачення взаємозв'язку між правовою невизначеністю щодо обов'язку розблокування накладних і наслідками для фінансової стабільності підприємств. Запропоновано впровадження інтегрованої системи податкового комплаєнсу та внутрішнього контролю як інструменту управління податковими ризиками, що забезпечує підвищення достовірності фінансової звітності, зниження фіскального навантаження та зміцнення економічної безпеки суб'єктів господарювання [52].

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання розробленої «матриці аналітики витрат і доходів» у системі внутрішнього управлінського обліку підприємства для підвищення точності контролю собівартості ремонтних послуг, оперативного виявлення резервів зниження витрат, обґрунтованого формування цінової політики та забезпечення стабільного рівня рентабельності за видами технічних робіт.

Апробація результатів дослідження здійснена через участь у Всеукраїнській науково-практичній конференції «Молодь, наука, бізнес» (02–03 жовтня 2024 р., МНАУ, м. Миколаїв); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством» (25

березня 2025 р., ПДАУ, м. Полтава); III Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» (22–23 жовтня 2025 р., ДДАЕУ, м. Дніпро).

Публікації. Оpubліковано тези за результатами дослідження у матеріалах конференцій, загальним обсягом 0,3 др. арк, авторський внесок – 0,74 др. арк.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ДОХОДІВ, ВИТРАТ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

1.1. Економічний зміст обліку доходів, витрат та фінансових результатів підприємства

Доходи та витрати є базовими економічними категоріями, що визначають результативність господарської діяльності підприємства. Для малих підприємств, які функціонують в умовах обмежених ресурсів, ефективне формування, облік та аналіз доходів і витрат має вирішальне значення для забезпечення їх платоспроможності, прибутковості та сталого розвитку.

Доходи підприємства є однією з ключових економічних категорій, що відображає результати господарської діяльності та визначає фінансовий стан суб'єкта господарювання [3].

З економічної точки зору, дохід – це вартісна форма результату діяльності підприємства, що виражає суму грошових надходжень, отриманих від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг, а також від інших операцій, пов'язаних із господарською діяльністю. Саме доходи є головним джерелом формування прибутку підприємства, його фінансової стійкості, а також основою для здійснення соціальних виплат і сплати податків.

У контексті малого бізнесу доходи здебільшого мають операційний характер, тобто формуються за рахунок основної діяльності (продаж товарів, робіт, послуг), тоді як інші джерела (інвестиційні, фінансові) мають обмежений вплив [22].

У системі управління підприємством доходи відіграють ключову роль, оскільки саме вони формують фінансову основу для забезпечення стабільності, розширення діяльності та реалізації стратегічних цілей. Рівень і структура доходів визначають можливості підприємства щодо інвестування,

оновлення матеріально-технічної бази, упровадження інновацій та зміцнення конкурентних позицій на ринку [7]. Водночас правильне визнання, оцінювання та відображення доходів у бухгалтерському обліку формує достовірну інформаційну базу для прийняття ефективних управлінських рішень. У цьому контексті важливим є розгляд доходів не лише як результату господарської діяльності, але й як ключового джерела розвитку підприємства. Відповідні аспекти узагальнено на рис. 1.1.

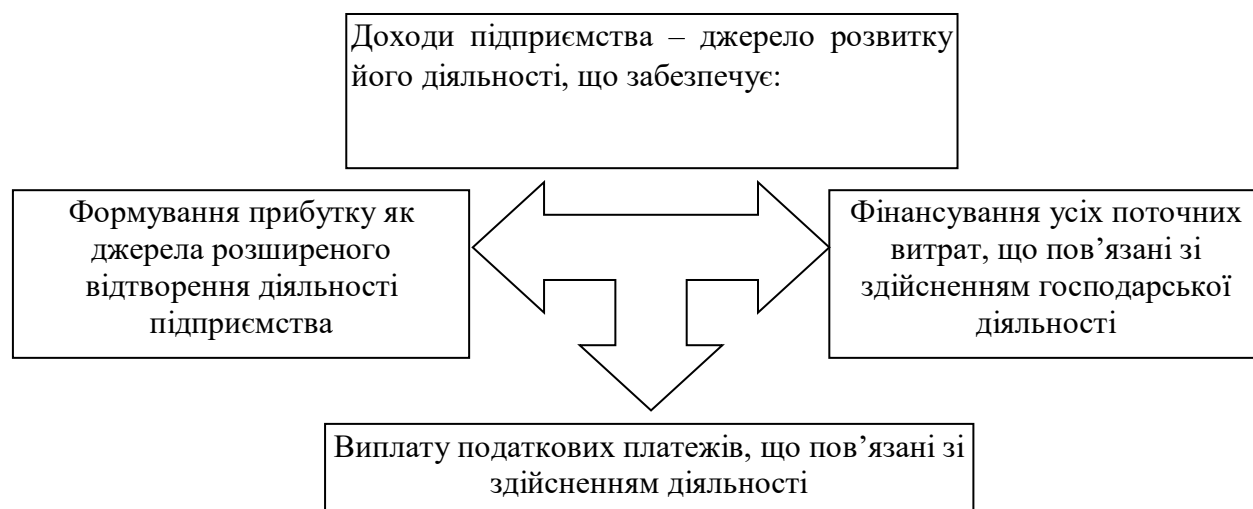


Рис. 1.1. Доходи як джерело розвитку діяльності підприємства

Витрати малого підприємства є ключовим елементом його фінансово-господарської діяльності, оскільки саме вони визначають собівартість продукції чи послуг, формують базу для розрахунку фінансового результату та відображають рівень ефективності використання ресурсів. Раціональне структурування витрат забезпечує можливість контролю за ресурсним потенціалом, оптимізації операційних процесів та підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринку [10]. Особливо важливим це є для суб'єктів малого бізнесу, які функціонують в умовах обмеженості фінансових, кадрових і матеріальних ресурсів та високої чутливості до змін ринкової кон'юнктури.

Достовірне визнання, оцінювання й відображення витрат у бухгалтерському обліку створює необхідну інформаційну базу для планування

та прийняття управлінських рішень. У цьому контексті витрати слід розглядати не лише як зменшення економічних вигід, а як показник організації виробничих, управлінських і збутових процесів, що визначає якість функціонування підприємства в цілому. Згідно з НП(С)БО 16 «Витрати» витратами визнаються в таких випадках (рис. 1.2):

Визнання витрат:	відображаються в бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань;
	зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства, за умови, що таке зменшення може бути достовірно оцінене;
	одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені;
	витрати неможливо прямо або опосередковано пов'язати з отриманням доходу певного звітного періоду, вони визнаються у складі витрат того періоду, у якому були здійснені;
	якщо актив забезпечує одержання економічних вигід у кількох майбутніх звітних періодах, то витрати, пов'язані з його придбанням або створенням, не визнають негайно витратами, а відображають у складі активів.

Рис. 1.2. Визнання витрат за НП(С)БО 16 «Витрати» [50]

Для малих підприємств характерна спрощена структура витрат, де переважають прямі матеріальні та трудові витрати, тоді як непрямі витрати та амортизаційні відрахування мають відносно меншу частку. Особливості трактування доходів і витрат у діяльності малих підприємств [51]:

- регламентування нормативною базою – визнання доходів і витрат здійснюється відповідно до НП(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», де застосовується спрощена форма відображення фінансових результатів;

- спрощений бухгалтерський облік – малі підприємства часто ведуть облік за єдиним регістром або скороченим планом рахунків;

- податковий аспект – на єдиному податку доходом визнається фактично

отримана виручка без врахування витрат; при загальній системі – доходи та витрати відображаються нарахованим методом;

- інформаційна функція – дані про доходи і витрати є основою для оцінки ефективності управління, планування грошових потоків і формування фінансової стратегії.

Отже, науковці сходяться на тому, що доходи і витрати малих підприємств є взаємопов'язаними категоріями, які:

- забезпечують формування прибутку як головного результативного показника діяльності;

- мають подвійний характер – економічний (як категорії відтворення) і обліковий (як показники звітності);

- є інструментом управління ресурсами підприємства та забезпечення його фінансової стабільності.

У сучасних умовах розвитку економіки доходи та витрати суб'єктів малого підприємництва виступають основними індикаторами результативності їх господарської діяльності [12]. Саме через систему доходів і витрат відображається економічний зміст процесу створення, розподілу та використання фінансових ресурсів, що формують фінансовий результат підприємства. Дохід є головним джерелом формування власного капіталу та фінансових можливостей для подальшого розвитку, тоді як витрати характеризують рівень використання ресурсів і ефективність господарських рішень. Отже, взаємозв'язок між цими категоріями визначає фінансову стійкість, рентабельність та конкурентоспроможність суб'єктів малого бізнесу.

Водночас, різноманітність джерел отримання доходів, видів витрат, умов здійснення діяльності та форм організації малого бізнесу зумовлює необхідність науково обґрунтованої систематизації цих показників. Без чіткого групування доходів і витрат за економічним змістом, напрямками діяльності, періодичністю виникнення та іншими ознаками неможливо забезпечити достовірність облікової інформації, контроль за ефективністю використання ресурсів та формування об'єктивних показників фінансової звітності [18].

Таким чином, для практичної реалізації принципів обліку та підвищення аналітичного значення фінансових показників необхідним є розгляд доходів і витрат через призму їх класифікації. Класифікація виступає не лише методичним інструментом ведення бухгалтерського обліку, а й аналітичним засобом управління, який дозволяє виокремити найважливіші напрями формування доходів і структуру витрат малих підприємств [46]. З огляду на це, розглянемо основні напрями класифікації доходів та витрат малих підприємств, які є базовими для організації облікового процесу та формування достовірної фінансової звітності відповідно до вимог чинних національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Напрями класифікації доходів малих підприємств

Ознака класифікації	Види доходів	Змістова характеристика
За видами діяльності	- доходи від операційної діяльності; - доходи від фінансової діяльності; - доходи від інвестиційної діяльності.	Відповідають основним напрямам функціонування підприємства згідно з НП(С)БО 25. Для малих підприємств переважають доходи від основної діяльності.
За джерелами формування	- виручка від реалізації; - інші операційні доходи; - позареалізаційні доходи.	Характеризують структуру надходжень за економічним походженням.
За характером виникнення	- регулярні (постійні); - разові (епізодичні).	Відображають стабільність грошових потоків підприємства.
За ступенем у формуванні прибутку	- основні доходи; - інші доходи (непов'язані з основною діяльністю).	Дає змогу виділити ключові джерела прибутку малого бізнесу.
За моментом визнання	- нараховані (за методом нарахування); - отримані (за касовим методом).	Залежить від системи оподаткування та принципів облікової політики підприємства.
За формою надходження	- грошові; - негрошові (бартер, безоплатно отримані активи).	Показує форми надходження економічних вигод до підприємства.

Для забезпечення достовірності фінансових результатів та управління собівартістю продукції важливим є чітке групування витрат за відповідними напрямками (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Напрями класифікації витрат малих підприємств

Ознака класифікації	Види витрат	Змістова характеристика
За видами діяльності	- витрати операційної діяльності; - витрати фінансової діяльності; - витрати інвестиційної діяльності.	Дає змогу визначити, які напрями діяльності формують загальні витрати підприємства.
За економічними елементами	- матеріальні витрати; - витрати на оплату праці; - відрахування на соціальні заходи; - амортизаційні відрахування; - інші операційні витрати.	Використовується при складанні Звіту про фінансові результати за НП(С)БО 25.
За способом віднесення на об'єкт обліку	- прямі; - непрямі.	Визначає методику розподілу витрат між видами продукції або послуг.
За функціональним призначенням	- виробничі; - адміністративні; - витрати на збут; - інші операційні.	Використовується для формування собівартості продукції (робіт, послуг).
За залежністю від обсягу діяльності	- змінні; - постійні.	Дозволяє аналізувати вплив обсягу виробництва на фінансовий результат.
За періодичністю виникнення	- поточні; - одноразові; - майбутніх періодів.	Визначає часові межі визнання витрат у звітності.
За способом відображення у звітності	- операційні; - фінансові; - надзвичайні (якщо мають місце).	Дає змогу розмежувати вплив різних видів витрат на загальний результат діяльності.

Систематизація доходів і витрат за наведеними напрямками має практичне значення для:

- формування обґрунтованої облікової політики малого підприємства;
- забезпечення контролю за ефективністю використання ресурсів;
- підвищення інформативності фінансової звітності;
- здійснення аналізу рентабельності та прибутковості діяльності.

Класифікаційні підходи дозволяють малим підприємствам адаптувати облік до власних масштабів і потреб, зберігаючи при цьому відповідність чинним стандартам бухгалтерського обліку.

Класифікація доходів і витрат суб'єктів малого підприємництва є ключовим інструментом забезпечення аналітичності та прозорості

бухгалтерського обліку. Вона дозволяє здійснювати ефективне управління фінансовими результатами, забезпечує порівнянність показників між періодами та сприяє підвищенню достовірності фінансової звітності відповідно до вимог НП(С)БО та податкового законодавства України [46].

Фінансовий результат малого підприємства є узагальнюючим показником, що відображає рівень ефективності його господарської діяльності та визначає перспективи розвитку. Його величина формується під впливом двох ключових складових – доходів і витрат, співвідношення яких дозволяє оцінити здатність підприємства генерувати прибуток або покривати власні витрати. Для суб'єктів малого бізнесу, які працюють в умовах жорсткої конкуренції та обмежених ресурсів, правильне визначення фінансового результату є критично важливим, оскільки він виступає індикатором фінансової стійкості, прибутковості та конкурентних можливостей (рис. 1.3).

Фінансовий результат – це доходи – витрати = прибуток/збиток.	
Різниця між вартістю чистих активів підприємства протягом звітного періоду	Різниця між величинами доходів і витрат діяльності підприємства протягом звітного періоду
Визначається шляхом порівняння величини власного капіталу на початок та на кінець звітного періоду	
Фінансовий результат підприємства є важливою характеристикою ефективності його господарської діяльності. Він визначає: - прибутковість підприємства (на скільки ефективно працює підприємство); - фінансову стійкість (яка залежить від величини прибутку і можливості покриття витрат і зобов'язань). - конкурентоспроможність підприємства (прибутковість дозволяє інвестувати в розвиток і вдосконалення виробничих потужностей).	

Рис. 1.3. Поняття фінансового результату та його роль у розвитку підприємства

Формування фінансових результатів на малому підприємстві є комплексним процесом, що охоплює послідовні етапи визнання доходів, обліку витрат та визначення кінцевого результату діяльності. Ефективність цього процесу залежить від дотримання принципів облікової політики, правильного застосування норм НП(С)БО 15 «Дохід» [49] і НП(С)БО 16

«Витрати» [50], а також від якості аналітичної інформації, яка використовується для управління підприємством. Для суб'єктів малого бізнесу, що працюють в умовах обмежених ресурсів і високої мінливості ринкового середовища, важливою є побудова прозорої та логічно узгодженої моделі формування фінансових результатів, яка забезпечує достовірне зіставлення доходів і витрат та дозволяє оперативно оцінювати ефективність господарювання.

Запропонована модель відображає цілісну послідовність облікових процедур – від моменту визнання доходу до визначення прибутку або збитку та подальшого прийняття управлінських рішень на основі отриманих даних. Кожен елемент цієї моделі виконує важливу функцію у формуванні фінансової інформації, яка є основою для оцінювання результативності діяльності підприємства та планування його стратегічного розвитку. Структурну логіку моделі узагальнено на рис. 1.4.

Доходи підприємства		
Визначення моменту визнання доходу (НП(С)БО 15)	Облік доходів за видами діяльності	
Витрати підприємства		
Формування витрат підприємства	Визнання витрат (НП(С)БО 16) → Групування за елементами та статтями	
Розрахунок фінансового результату		
Прибуток	Збиток	
Відображення у фінансовій звітності (Форма №2-м / №2-мс)		
Аналіз	Планування	Прийняття управлінських рішень

Рис. 1.4. Модель обліку формування фінансових результатів
для малих підприємств

Процес формування фінансових результатів малого підприємства ґрунтується на послідовному виконанні облікових процедур, які забезпечують повноту, достовірність і своєчасність відображення показників доходів, витрат і кінцевого фінансового результату. Враховуючи специфіку функціонування малого бізнесу, важливим є чітке структурування облікових елементів, що

дозволяє не лише правильно визначити прибуток або збиток, але й сформувати аналітичну інформацію для прийняття ефективних управлінських рішень (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Етапи формування фінансових результатів у системі обліку малого підприємства

Елемент моделі	Зміст	Роль у формуванні фінансового результату
Доходи малого підприємства	Надходження економічних вигід від основної та іншої діяльності	Формують базу для покриття витрат та одержання прибутку
Визнання доходів	Момент переходу контролю до покупця згідно з НП(С)БО 15	Забезпечує правильність формування доходів звітного періоду
Облік доходів	Аналітика за видами послуг, контрагентами, договорами	Підвищує точність планування та оцінювання ефективності
Витрати малого підприємства	Спожиті ресурси: матеріали, оплата праці, амортизація, послуги сторонніх організацій	Визначають собівартість наданих послуг або продукції
Визнання витрат	В момент їх виникнення (принцип відповідності)	Забезпечує зіставлення доходів і витрат періоду
Групування витрат	За економічними елементами та статтями калькуляції	Дозволяє визначити реальні витратні центри і резерви економії
Розрахунок фінансового результату	Формула: Доходи – Витрати	Визначає прибуток або збиток підприємства
Відображення у звітності	Форма №2-м або №2-мс (Звіт про фінансові результати)	Забезпечує користувачів достовірною інформацією
Управлінський аналіз фінрезультату	Оцінка рентабельності, беззбитковості, фінансової стійкості	Формує основу для управлінських рішень та стратегії розвитку

Таким чином, доходи, витрати та фінансові результати виступають взаємопов'язаними й ключовими економічними категоріями, що визначають ефективність функціонування малого підприємства. Доходи формують фінансову основу розвитку суб'єкта господарювання, забезпечують його платоспроможність, інвестиційні можливості та здатність реагувати на зміни ринкового середовища. Витрати, у свою чергу, відображають рівень використання ресурсів, характеризують організацію виробничих і управлінських процесів та безпосередньо впливають на собівартість продукції

і послуг. Фінансовий результат як різниця між доходами та витратами є інтегральним показником успішності підприємства, його конкурентоспроможності та фінансової стійкості. Для малих підприємств, які діють в умовах обмежених ресурсів і підвищених ризиків, важливим є дотримання принципів своєчасного визнання та достовірного відображення доходів і витрат.

Узагальнення теоретико-методичних аспектів дозволяє сформуванню цілісного бачення процесу обліку доходів, витрат і визначення фінансового результату, що є фундаментом для подальшого дослідження практичних аспектів роботи малого підприємства у наступних розділах.

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

Для забезпечення теоретико-методичного обґрунтування процесу формування доходів, витрат і фінансових результатів важливим є узагальнення наукових підходів до трактування відповідних економічних категорій. У науковій літературі простежується значна варіативність у визначенні сутності цих понять, що зумовлено різними дослідницькими підходами, галузевими особливостями та еволюцією облікової думки.

Одні автори акцентують увагу на економічній природі доходів і витрат, інші – на їх ролі в управлінні фінансовими потоками, тоді як окрема група дослідників розглядає фінансовий результат як інтегральний показник ефективності діяльності підприємства.

Водночас нормативно-правові джерела пропонують стандартизовані підходи до визначення відповідних категорій, що забезпечує єдність облікової практики та порівнянність звітних показників. Порівняння наукових і нормативних підходів дозволяє окреслити спільні риси та відмінності у трактуванні доходів, витрат і фінансових результатів, а також визначити проблемні аспекти їх відображення в обліковій системі підприємства

(табл. 1.4).

Таблиця 1.4

**Узагальнення підходів до визначення доходів, витрат і
фінансових результатів**

Автор, визначення	Нормативне значення
<i>Доходи</i>	
Карпенко Є. А. Доходи розглядаються як збільшення економічних вигід підприємства, що проявляється у зростанні активів або зменшенні зобов'язань, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності.	НП(С)БО 15 «Дохід»: збільшення активів або зменшення зобов'язань, що приводить до зростання власного капіталу, за винятком внесків власників.
Шийка Г. І. Дохід – це результат реалізації економічних вигод від основної та іншої діяльності підприємства, що забезпечує формування фінансового результату.	МСФЗ 15 «Виручка за договорами з клієнтами»: виручка – це надходження компенсації за передані товари чи послуги клієнту у момент переходу контролю.
Козаченко А. Ю. Доходи визначаються як вартісне вираження результатів діяльності підприємства, що формують її потенціал та можливості розвитку.	НП(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати»: доходи класифікуються за видами діяльності й визнаються у періоді їх виникнення.
<i>Витрати</i>	
Вороніна В. Л. Витрати – це зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань у процесі діяльності підприємства.	НП(С)БО 16 «Витрати»: зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу, крім його розподілу між власниками.
Сілевик К. М. Витрати відображають ресурси, спожиті підприємством у процесі виробництва, управління та реалізації, які забезпечують досягнення економічного результату.	МСФЗ (Концептуальна основа): витрати – це зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів чи виникнення зобов'язань, що призводить до зменшення капіталу.
Мулик Т. О. Витрати – сукупність фактичних затрат, необхідних для забезпечення виробничо-збутового процесу, які безпосередньо формують собівартість продукції та впливають на фінансовий результат.	НП(С)БО 1: витрати визнаються у звіті про фінансові результати на основі принципу відповідності доходам.
<i>Фінансові результати</i>	
Нагорна І. В. Фінансовий результат – це узагальнений показник ефективності діяльності підприємства, який відображає різницю між доходами та витратами.	НП(С)БО 3: фінансовий результат визначається як прибуток або збиток підприємства за звітний період.
Стебловський А. О. Фінансовий результат характеризує здатність підприємства генерувати прибуток, акумулюючи доходи та оптимізуючи витрати.	МСФЗ (Звіт про прибутки та збитки): фінансовий результат – це сукупність прибутків і збитків, відображених у звітності за період.

Узагальнення наведених наукових і нормативних підходів засвідчує, що попри різноманітність трактувань економічної сутності доходів, витрат і

фінансових результатів, у сучасній обліковій науці сформувалися спільні концептуальні орієнтири. Дослідники, аналізуючи природу доходів, переважно акцентують на їхній здатності генерувати економічні вигоди, що узгоджується з положеннями НП(С)БО та МСФЗ, де ключовим критерієм визнання є збільшення активів або зменшення зобов'язань у момент переходу контролю над продукцією чи послугою.

Аналогічно у сфері визначення витрат простежується єдність підходів: автори розглядають їх як зменшення економічних вигід або споживання ресурсів у процесі діяльності, що повністю корелює з нормативними формулюваннями та принципом відповідності.

У наукових працях поняття фінансового результату трактується ширше, ніж у нормативно-правових актах: дослідники підкреслюють його роль як інтегрального показника ефективності, інструмента оцінювання потенціалу розвитку та інформаційної основи для прийняття управлінських рішень. Натомість нормативні документи зосереджуються на регламентованому порядку формування прибутку або збитку та на процедурі його відображення у фінансовій звітності й податкових розрахунках. Це дозволяє стверджувати, що наукові підходи мають більш аналітичну та концептуальну спрямованість, тоді як нормативні – регламентаційну й процедурну. Таким чином, порівняння різних трактувань доходів, витрат і фінансових результатів виявляє як концептуальну узгодженість вітчизняних дослідників із міжнародними стандартами, так і певні методологічні акценти, які розширюють традиційні нормативні інтерпретації. Це створює підґрунтя для подальшого вдосконалення облікової політики підприємств та підвищення інформативності фінансової звітності в умовах сучасних викликів економічного розвитку.

Науковий дискурс останніх років характеризується суттєвим оновленням поглядів на природу доходів і витрат, що зумовлено як гармонізацією з міжнародними стандартами, так і розвитком прикладних методик оцінювання результативності підприємств.

У різних авторських підходах простежуються відмінності у трактуванні економічної вигоди, зміни активів і зобов'язань, ролі принципу відповідності та функціонального призначення фінансового результату. Систематизацію цих положень відображено в табл. 1.5, яка дає змогу виокремити ключові наукові позиції та їх методологічне спрямування.

Таблиця 1.5

**Порівняльний аналіз сучасних наукових підходів до розуміння доходів,
витрат і фінансового результату**

Автор	Дохід як економічна вигода	Дохід як зміна активів/зобов'язань	Витрати як спожиті ресурси	Принцип відповідності витрат доходам	Фінрезультат як різниця доходів і витрат	Фінрезультат як показник ефективності
Карпенко Є.	+	+		+	+	
Терещенко Л.	+	+	+	+	+	+
Шийка Г.	+	+		+	+	
Сопко В.	+	+	+	+	+	+
Грабова Н.	+	+	+	+	+	+
Бондаренко О.	+	+		+	+	
Руденко М.		+	+	+	+	
Мардус Н.			+	+	+	+
Назарова І.	+		+	+	+	+
Drury R.			+	+	+	+
Welch G.	+	+		+	+	+

Огляд літературних джерел з проблематики обліку доходів, витрат та фінансових результатів свідчить про сталість інтересу науковців до теоретико-методичних засад формування цих показників та їх ролі в системі управління підприємством. У сучасних працях фінансовий результат розглядається як інтегральна характеристика ефективності діяльності, що поєднує обліковий, аналітичний та управлінський аспекти. Зокрема, Н. Ю. Мардус і С. В. Брік акцентують увагу на уточненні понятійного апарату категорії «фінансовий результат» у фінансовому обліку та аудиті, виділяючи різні підходи до трактування цієї категорії залежно від мети користувачів інформації [38].

Подальший розвиток теоретичних уявлень пов'язаний із дослідженням фінансового результату як індикатора інвестиційної привабливості та

загальної економічної стійкості підприємства. О. Ковальова та М. Іоргачова розглядають фінансовий результат як ключовий критерій оцінки потенціалу підприємства для інвесторів, наголошуючи на взаємозв'язку між якістю облікової інформації про доходи й витрати та можливістю коректної оцінки інвестиційних ризиків [29]. У працях Л. Сабліної [64], Т. Мулик та А. Стебловського [45] поглиблено теоретичні засади формування фінансових результатів із позицій їх відображення у фінансовій звітності, зокрема у Звіті про фінансові результати, що дозволяє поєднати облікові процедури з аналітичною інтерпретацією показників прибутковості.

Важливий напрям наукових досліджень пов'язаний з організацією обліку доходів і витрат та їх впливом на формування фінансового результату. М. Руденко у співавторстві обґрунтовує прикладні аспекти удосконалення обліку доходів виробничих підприємств, зокрема через деталізацію аналітичного обліку, застосування сучасних інформаційних систем і посилення контролю за моментом визнання доходів та витрат [63]. Значна увага в цих роботах приділяється узгодженню облікових підходів із вимогами НП(С)БО 15 «Дохід» [49] і НП(С)БО 16 «Витрати» [50], а також з податковими правилами, що безпосередньо впливають на показники фінансового результату.

Окрему групу становлять дослідження, присвячені проблематиці обліку доходів і витрат у певних видах діяльності та галузях. Праці В. Бенька орієнтовані на сферу послуг та електронних комунікацій: автор аналізує вплив особливостей тарифоутворення, структури послуг та нестабільності ринкового середовища на побудову системи обліку доходів і витрат, а також обґрунтовує необхідність коректної класифікації доходів і операційних витрат для забезпечення релевантності фінансового результату. У працях, присвячених аграрному та державному сектору, дослідники акцентують увагу на специфіці обліку фінансових результатів та використанні окремих рахунків, що зумовлює відмінності в методичних підходах до відображення доходів, витрат та результату діяльності [7].

Важливий внесок у розроблення підходів до обліку фінансових результатів зроблено в роботах, де фінансовий результат розглядається через призму управлінського аспекту. І. Нагорна та В. Бондаренко досліджують облік і аналіз фінансового результату в системі управління підприємством, підкреслюючи роль облікової інформації в процесі прийняття управлінських рішень, плануванні й контролі [47]. У працях Л. Жидєєвої акцентовано увагу на класифікаційних ознаках доходів, витрат і фінансових результатів та необхідності побудови спеціальних аналітичних регістрів, що підвищують інформативність облікової системи та якість розподілу фінансових результатів між видами діяльності [24]. Окремий пласт літератури становлять праці, у яких аналізуються питання облікового відображення доходів, витрат і фінансових результатів у контексті впровадження національних і міжнародних стандартів.

Дослідження М. Скрипник і І. Шайнюк присвячено трансформації обліку фінансових результатів в умовах імплементації стандартів обліку, що вимагає уточнення методики визнання й оцінки доходів та витрат, а також адаптації структури облікових регістрів. Аналогічно в роботах зарубіжних і вітчизняних авторів, опублікованих англійською мовою, розглядаються особливості облікового забезпечення формування фінансових результатів українських підприємств, що дозволяє зіставляти національну практику з міжнародними підходами [67].

Нормативно-правова складова досліджуваної проблематики представлена Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, зокрема НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», НП(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати» [48], НП(С)БО 15 «Дохід» [49] і НП(С)БО 16 «Витрати» [50], які визначають концептуальні підходи до класифікації доходів і витрат, порядку їх визнання та розкриття у фінансовій звітності. Практичний аспект застосування цих стандартів деталізується у численних наукових публікаціях, присвячених формуванню фінансових результатів, методичним підходам до відображення доходів і

витрат та складанню Звіту про фінансові результати, зокрема в роботах Є. А. Карпенко, Г. І. Шийки [26; 73], В. І. Ганіна, К. В. Логвіненко [15], Н. М. Грабової [18], Л. П. Сабліної [64], Ю. Ю. Мусієнко [46], Р. І. Красуцького [36], де роз'яснюються вимоги до відображення доходів, витрат і фінансових результатів за видами діяльності та категоріями підприємств. Окремі монографії та навчальні видання (зокрема праця Н. Прохар та Ю. Ночовної [61], присвячена проблемам теорії та практики обліку доходів, витрат і фінансових результатів) закладають методологічну основу для подальших досліджень, пропонуючи системний підхід до організації обліку й аналізу відповідних показників, а також до побудови облікової політики підприємств у частині визнання доходів і витрат. У сукупності розглянуті джерела демонструють еволюцію наукових підходів: від уточнення базових понять і класифікацій до розроблення галузевих моделей обліку та інтеграції облікової інформації у систему стратегічного управління фінансовими результатами.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Підприємство функціонує як зареєстрований суб'єкт господарювання, діяльність якого є стабільною і не перебуває у процесі припинення. Розмір статутного капіталу підприємства становить 1000 грн, що є типовим показником для суб'єктів малого бізнесу у сфері торгівлі та сервісних послуг. Управління діяльністю товариства здійснює директор підприємства, який одночасно є співзасновником підприємства разом із іншими особами. Кожен із учасників володіє 50 % статутного капіталу, що забезпечує рівновагу корпоративних прав, спільну участь у стратегічному управлінні та формує партнерську модель ухвалення рішень, характерну для малих підприємств із гнучкою організаційною структурою. Основні напрями діяльності підприємства наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Основні напрями діяльності підприємства

КВЕД	Назва виду діяльності	Характеристика / зміст діяльності
А	1	2
46.90	Неспеціалізована оптова торгівля	Основний напрям діяльності; багатoproфільна торгівля широким асортиментом товарів.
46.61	Оптова торгівля с.-г. технікою та устаткуванням	Реалізація тракторів, комбайнів, агрегатів та іншої техніки для АПК.
33.12	Ремонт і технічне обслуговування машин	Сервісне обслуговування, діагностика та ремонт промислового обладнання.
45.11	Торгівля автомобілями	Продаж нових та вживаних автомобілів.
45.19	Торгівля іншими автотранспортними засобами	Продаж спеціалізованої, вантажної та іншої техніки.
45.20	Технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів	Послуги автосервісу, діагностика, ремонт, встановлення комплектуючих.

Продовж. табл. 2.1

A	1	2
49.41, 49.42	Вантажні перевезення	Перевезення вантажів автомобільним транспортом на різних відстанях.
52.21, 52.24, 52.29	Допоміжні транспортні послуги та оброблення вантажів	Складські операції, логістичні послуги, перевантаження, зберігання.
33.12	Ремонт і технічне обслуговування промислових машин	Сервісне обслуговування, діагностика та ремонт промислового обладнання.
77.11, 77.12	Оренда транспортних засобів	Надання в оренду автомобілів та вантажного транспорту.
33.14, 33.19	Ремонт електроустаткування	Технічний ремонт, відновлення та обслуговування електрообладнання.
46.41, 46.43, 46.49, 46.69, 46.74	Оптова торгівля товарами виробничо-господарського призначення	Продаж електронного, металевого, господарського та промислового обладнання.
47.52, 47.54, 47.78	Роздрібна торгівля обладнанням і товарами для господарства	Реалізація товарів у роздріб для широкого кола споживачів.

Така диверсифікація діяльності забезпечує підприємству гнучкість, стійкість до ринкових коливань та стабільне фінансове зростання.

Різноманітність діяльності підприємства свідчить про стратегічну орієнтацію підприємства на диверсифікацію бізнес-моделі з метою забезпечення стійкості до ринкових коливань і зміцнення конкурентних позицій. Поєднання функцій торговельного оператора, сервісного центру та транспортного посередника дозволяє компанії одночасно працювати в кількох галузевих сегментах, створюючи додану вартість і формуючи гнучку структуру прибуткових напрямів. Така модель розвитку вимагає високого рівня організації внутрішньогосподарського контролю, ефективної координації процесів і належного ведення бухгалтерського обліку з метою мінімізації фінансових ризиків та запобігання неефективному використанню ресурсів. Практика участі підприємства у публічних закупівлях, зокрема постачання сільськогосподарських комплектуючих та надання ремонтно-сервісних послуг державним і науковим установам, підтверджує його високу технічну спроможність і репутаційну надійність. До ключових конкурентних

переваг підприємства належать диверсифікація діяльності, досвід у державних тендерах та вигідне розташування в межах Полтавської області, що сприяє ефективній логістиці й тісній взаємодії з підприємствами аграрного сектору.

У стратегічному аспекті підприємство можна віднести до категорії малих підприємств, що спеціалізуються на наданні комплексних сервісних послуг у сфері продажу, ремонту та технічного обслуговування сільськогосподарської і транспортної техніки. Обрана бізнес-модель типу «торгівля + сервіс» забезпечує підприємству можливість формувати стійкі та взаємовигідні відносини з клієнтами, створювати додану вартість через систему післяпродажного супроводу, зміцнювати довіру споживачів і підтримувати стабільну ринкову позицію. Нині підприємство виступає характерним прикладом малого бізнесу Полтавського регіону, який поєднує елементи торговельної, технічної й логістичної діяльності, забезпечуючи комплексне обслуговування потреб аграрного сектору. Підприємство має значний потенціал для подальшого зростання за умови підвищення ефективності управлінського обліку, оптимізації витрат, удосконалення фінансових потоків і розширення клієнтської бази.

На сучасному етапі ефективність організації обліку доходів підприємства значною мірою визначається якістю формування його облікової політики. Облікова політика є ключовим елементом фінансово-економічного механізму, що встановлює принципи, методи та процедури ведення бухгалтерського обліку, забезпечуючи об'єктивність, достовірність і послідовність відображення даних у фінансовій звітності. Вона формує інформаційне підґрунтя, необхідне для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, здійснення контролю за фінансовими результатами та оцінки ефективності господарської діяльності. Для підприємства доцільним є застосування комплексного підходу до розроблення облікової політики, який поєднує нормативно-правові вимоги з використанням облікових систем і аналітичних інструментів управління, рис. 2.1.

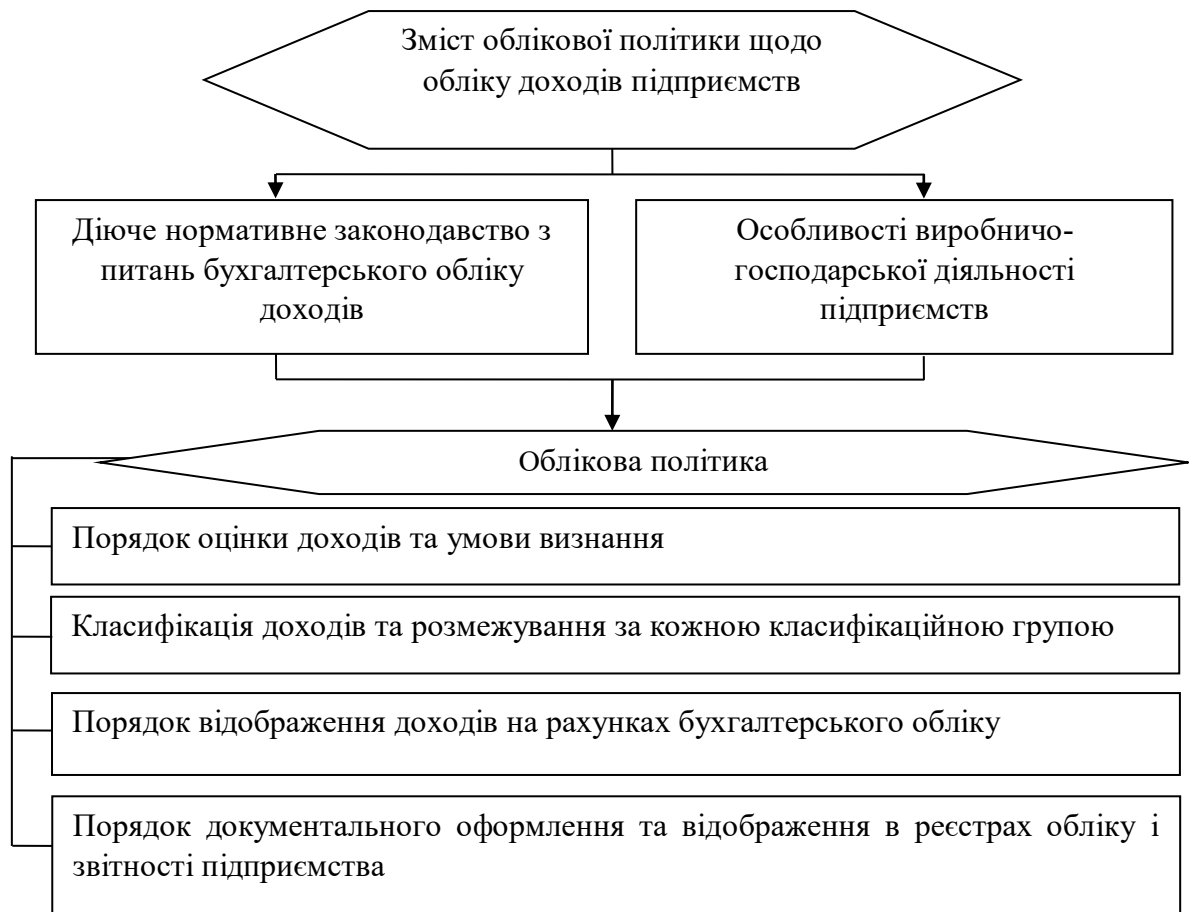


Рис. 2.1. Складники облікової політики в частині обліку доходів підприємства

Це сприятиме підвищенню прозорості, оперативності й аналітичної цінності облікової інформації, а також забезпечить зміцнення системи внутрішнього контролю та управлінської ефективності підприємства.

Облікова політика підприємства є фундаментальним елементом організації бухгалтерського обліку, оскільки визначає методологічні підходи до формування, оцінки та відображення доходів і витрат у фінансовій звітності підприємства.

У межах цієї політики особливу роль відіграє розділ «Доходи», який регламентує порядок визнання фінансових результатів від господарської діяльності. Важливим аспектом є встановлення методу оцінки ступеня завершеності операцій з надання послуг, що може здійснюватися шляхом визначення питомої ваги обсягу фактично наданих послуг у загальному обсязі

запланованих або на основі співвідношення понесених витрат до їх загальної суми, пов'язаної з наданням послуг. До розрахунку при цьому включаються лише витрати, які безпосередньо відображають обсяг реально виконаних робіт на певну дату. Поряд із цим, облікова політика підприємства передбачає порядок визнання доходів від безоплатно отриманих необоротних активів відповідно до вимог НП(С)БО 15: такі доходи визнаються поступово, пропорційно сумі нарахованої амортизації, що забезпечує достовірність і поступовість відображення економічних вигод.

Підприємство самостійно встановлює періодичність віднесення доходів на фінансові результати – щомісячно або щоквартально, керуючись принципом відповідності доходів і витрат, специфікою господарських процесів і масштабами діяльності. Залежно від обраної методики обліку, дохід може визнаватися за нарахувальним методом (на дату відвантаження продукції або надання послуг) чи касовим методом (на дату отримання коштів). У податковому обліку застосовується принцип «першої події», за яким момент збільшення доходу визначається за датою оплати або постачання товарів і послуг. До важливих складників облікової політики належить також порядок формування доходів майбутніх періодів, які розподіляються протягом кількох звітних періодів. Незважаючи на відсутність окремих нормативних положень, така практика підвищує аналітичну якість і прозорість фінансових показників підприємства.

Основні положення з організації обліку витрат виробництва, що наводяться у Наказі про облікову політику підприємства наведено на рис. 2.2.

Водночас у Наказі про облікову політику підприємства чітко регламентовано методологічні принципи організації обліку витрат, їх класифікацію за економічними елементами та статтями калькуляції, а також порядок відображення в облікових регістрах. Для підвищення аналітичності та достовірності обліку доцільним є розширення переліку об'єктів обліку витрат відповідно до специфіки діяльності підприємства. Це сприятиме детальнішому контролю за формуванням собівартості та глибшому аналізу впливу витрат на

фінансові результати.

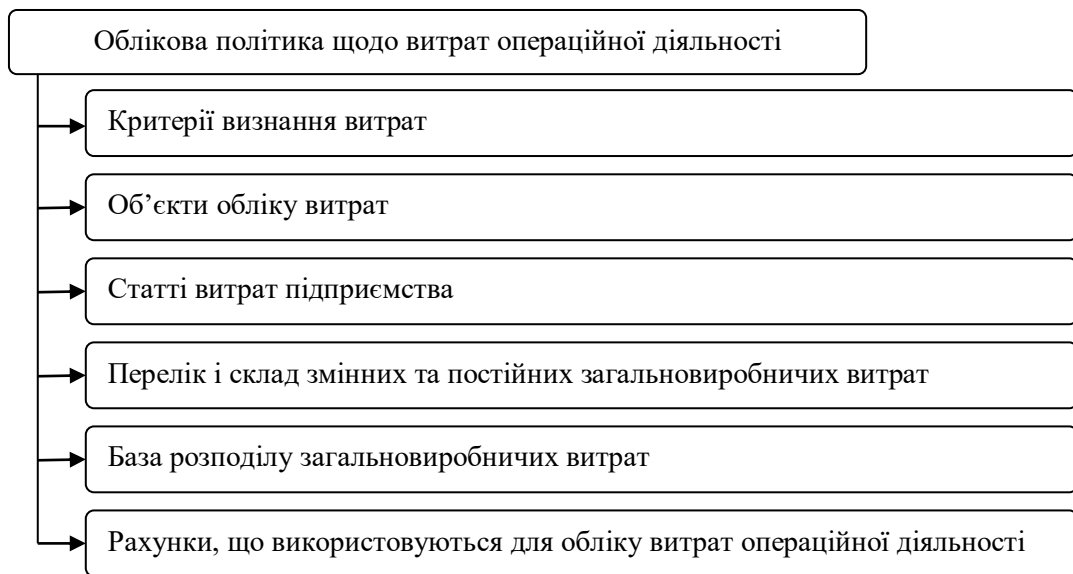


Рис. 2.2. Основні положення з організації обліку витрат виробництва, що наводяться у Наказі про облікову політику підприємства

Значну роль у забезпеченні точності фінансової звітності відіграє методика розподілу загальновиробничих витрат. Для гармонізації облікової практики з положеннями НП(С)БО та МСБО підприємству доцільно запровадити поділ загальновиробничих витрат на змінні та постійні, що дозволить більш адекватно визначати собівартість продукції та здійснювати оперативний контроль витрат упродовж звітного періоду. Не менш важливим є визначення порогу суттєвості облікової інформації, який характеризує межу, недотримання якої може вплинути на управлінські рішення користувачів звітності. Цей показник формується підприємством самостійно, з урахуванням кількісних і якісних параметрів суттєвості, а також вимог національних стандартів бухгалтерського обліку.

На ефективність реалізації облікової політики підприємства впливають об'єктивні зовнішні фактори, серед яких – часті зміни податкового законодавства, недосконалість нормативно-правової бази та прагнення суб'єктів господарювання до оптимізації податкового навантаження. Це може призводити до викривлення показників доходів і витрат, зокрема до зниження

виручки від реалізації, що впливає на базу оподаткування та достовірність фінансових результатів. Такі тенденції потенційно спричиняють тінізацію господарських процесів і зниження довіри до звітних даних, тому потребують удосконалення механізмів внутрішнього контролю та перегляду елементів облікової політики.

Як управлінський інструмент, облікова політика має бути формалізована у внутрішньому нормативному акті – Наказі керівника про облікову політику (додаток А) та організацію бухгалтерського обліку. У цьому документі деталізується порядок ведення бухгалтерського обліку, описуються функції відповідальних осіб і встановлюється графік документообігу, який визначає перелік первинних документів, терміни їх складання, оброблення та передачі до бухгалтерії.

Узагальнюючи викладене, слід зазначити, що облікова політика підприємства виконує системоутворюючу функцію в управлінні підприємством. Вона забезпечує єдність методологічних підходів до ведення обліку, визначає порядок складання та оброблення первинної, зведеної й внутрішньої звітності, а також принципи формування фінансових показників. Завдяки цьому облікова політика виступає не лише технічним інструментом організації бухгалтерського обліку, а й важливим елементом стратегічного управління, що сприяє підвищенню прозорості, достовірності та ефективності інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень.

2.2. Облік доходів, витрат та фінансових результатів суб'єкта малого підприємництва, відображення інформації у звітності

Облік витрат і доходів є ключовим елементом системи бухгалтерського обліку підприємства, адже саме він забезпечує формування повної, достовірної та своєчасної інформації про фінансові результати господарської діяльності. Ефективність цього процесу безпосередньо залежить від належної організації

первинного обліку, який виступає інформаційною основою для подальшого узагальнення даних у регістрах бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Особливу увагу приділено правильності складання, оформлення та оброблення первинних документів, що фіксують фактичне здійснення господарських операцій, підтверджують їх законність і є доказовою базою для аналітичного етапу облікового процесу. Ведення первинної документації здійснюється у відповідності до чинних нормативно-правових актів, стандартів бухгалтерського обліку та внутрішніх регламентів підприємства, що гарантує прозорість і обґрунтованість усіх фінансово-господарських показників. Візуальне узагальнення порядку організації первинного обліку та нормативних вимог щодо ведення первинної документації представлено на рис. 2.3.



Рис. 2.3. Порядок обов'язковості документування

Недотримання підприємством установлених законодавством вимог щодо належного зберігання первинних документів, облікових регістрів та іншої документації, яка підтверджує правильність обчислення і сплати податків та зборів, кваліфікується як порушення податкового законодавства та тягне за собою фінансову відповідальність у вигляді штрафу в розмірі 1020 грн, а у разі

повторного порушення протягом року – 2040 грн відповідно до положень ст. 44 ПКУ. Первинні документи, незалежно від форми їх носія (паперової чи електронної), повинні містити обов’язкові реквізити, що забезпечують їх юридичну силу, доказовість і достовірність відображеної інформації. До таких реквізитів належать: повна назва підприємства, від імені якого складено документ; назва форми та її код; дата і місце складання; зміст господарської операції із зазначенням кількісних і вартісних показників; а також посади, прізвища та особисті підписи осіб, відповідальних за дозвіл, здійснення і належне оформлення операцій.

Дотримання цих вимог є передумовою формування достовірної облікової інформації, що має юридичну силу для контролюючих органів і внутрішніх користувачів. Узагальнену характеристику первинних документів, які застосовуються на підприємстві для обліку витратних операцій, наведено у табл. 2.2.

Суб’єкти малого підприємництва, що є платниками єдиного податку, визнають доходи з урахуванням вимог ПКУ і відносять суму доходу, що не є таким за Податковим кодексом, безпосередньо на фінансовий результат після оподаткування. Для обліку доходів спрощеним планом рахунків передбачені рахунки 70 «Доходи від реалізації» та 74 «Інші доходи». Рахунок 70 «Доходи від реалізації» передбачений для обліку та узагальнення інформації про загальний дохід (виручку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Рахунок 74 «Інші доходи» передбачений для обліку та узагальнення інформації про суми інших доходів від операційної та звичайної діяльності підприємства, крім доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), а також обліковуються суми доходу від надзвичайних подій.

Рахунок 74 «Інші доходи» передбачений для обліку та узагальнення інформації про суми інших доходів від операційної та звичайної діяльності підприємства, крім доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), а також обліковуються суми доходу від надзвичайних подій.

Таблиця 2.2

**Документування обліку витратних операцій
на підприємстві**

Господарська операція	Документ	Місце складання	Хто складає
Відображення отриманих послуг із технічного обслуговування комунікаційних мереж	Договір, рахунок, платіжне доручення, акт приймання-здачі виконаних робіт	зовнішній	бухгалтер
Відображення прийому виконаних робіт підрядником	Договір, рахунок, платіжне доручення, акт прийому-здачі виконаних робіт.	зовнішній	бухгалтер
Відображення отриманих послуг з водопостачання, тепло, електропостачання	Договір, рахунок, платіжне доручення	зовнішній	бухгалтер
Проведення наданих послуг оренди	Договір, платіжне доручення, акт виконаних послуг	зовнішній	орендодавець
Відображення витрат на відрядження	Звіт про використання грошових коштів підзвітною особою	внутрішній	підзвітна особа
Відображення витрат з нарахування заробітної плати працівникам підприємства та відрахувань до фондів соціального страхування	Розрахунково-платіжна відомість, бухгалтерська довідка-розрахунок по відрахуванню на фонд оплати праці до фондів, соціального страхування	внутрішній	бухгалтер
Отримання послуг банку з перерахування електронних платежів	Договір на розрахунково-касове обслуговування, банківська виписка	зовнішній	банківська установа
Відображення витрат по нарахуванню амортизації (зносу)	Бухгалтерська довідка - розрахунок зносу	внутрішній	бухгалтер

У підприємства система бухгалтерського обліку витрат формується з урахуванням двох ключових видів діяльності підприємства – операційного та фінансового, що відповідає структурній профільності товариства.

Операційна діяльність, яка є основою формування доходів, охоплює всі процеси, пов'язані з оптовою торгівлею технікою та устаткуванням, наданням послуг з технічного обслуговування й ремонту промислових машин, операціями автосервісу, а також виконанням допоміжних логістичних функцій.

Таблиця 2.3

**Кореспонденція рахунків з обліку доходів від реалізації товарів
(послуг) у підприємстві**

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
	Дебет	Кредит	
1. Реалізація товарів покупцеві за безготівковий розрахунок (перша подія – відвантаження)			
Відображено дохід від реалізації товарів	361	702	36000
Відображено податкові зобов’язання з ПДВ	702	641	6000
Списано собівартість реалізованих товарів	902	281	27000
Списано доходи від реалізації товарів	702	791	30000
2. Надання ремонтно-сервісних послуг (перша подія – складання акту)			
Відображено дохід від наданих послуг	361	703	30000
Відображено податкові зобов’язання з ПДВ	703	641	5000
Списано витрати, пов’язані з виконанням робіт (запчастини, матеріали)	903	207, 208	23000
Списано доходи від реалізації послуг	703	791	25000
3. Дохід від реалізації інших оборотних активів (інструментів, матеріалів, МШП)	377	712	2300
4. Дохід від операційної оренди обладнання або спецтехніки	377	713	2800
5. Відображено суму обов’язкових податків і платежів у складі іншого операційного доходу	71	641	850

До складу операційної діяльності входять основні операції, що прямо забезпечують постачання товарів і послуг клієнтам, а також інша операційна діяльність, яка включає супутні процеси, зокрема реалізацію надлишкових запасів, списання нестач, нарахування штрафів чи пені, що не стосуються інвестиційної або фінансової сфер.

Операційні витрати підприємства групуються відповідно до їх участі у формуванні собівартості реалізованої продукції та послуг. До витрат, що включаються до собівартості, належать прямі матеріальні витрати, пов'язані з використанням запасних частин, комплектуючих, інструментів і витратних матеріалів; прямі витрати на оплату праці працівників ремонтних та сервісних підрозділів; а також інші прямі витрати, серед яких соціальні внески, орендні платежі, амортизація обладнання та втрати від виробничого браку. Важливою складовою обліку витрат є фіксація витрат за кожним етапом виконання сервісних робіт чи логістичних операцій, що дозволяє отримувати

деталізовану інформацію для контролю, аналізу ефективності та оперативного планування ресурсів.

Уся інформація про виробничі та операційні витрати систематизується у довіднику «Статті витрат», що формує цілісний інформаційний масив щодо структури собівартості товарів і послуг. Надходження матеріалів і запасних частин, які використовуються в процесі обслуговування техніки та виконання ремонтних робіт, оформлюється документами «Надходження товарів і послуг» у відповідному функціональному модулі облікової системи. Це забезпечує точний контроль за обсягами й вартістю матеріальних ресурсів, що надходять на склад та використовуються у господарській діяльності підприємства. Аналітичний облік запасів ведеться за допомогою довідника «Номенклатура», який дозволяє систематизувати інформацію про кожен вид товарів, обладнання, комплектуючих і матеріалів, забезпечуючи прозорість руху виробничих та торговельних запасів.

Загальновиробничі витрати у підприємстві відображаються відповідно до вимог національних стандартів бухгалтерського обліку та охоплюють витрати на управління виробничими підрозділами, амортизацію основних засобів, утримання й експлуатацію обладнання, страхування активів, витрати на охорону праці та забезпечення виробничої інфраструктури. До операційних витрат, що не включаються до собівартості продукції, належать адміністративні витрати та витрати на збут, які формуються за економічно однорідними елементами: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація та інші витрати.

Аналітичне відображення та контроль витрат здійснюється через рахунки класу 9 «Витрати діяльності» Плану рахунків бухгалтерського обліку. Зокрема, рахунок 90 «Собівартість реалізації» використовується для узагальнення інформації про собівартість реалізованих товарів і наданих послуг; рахунок 91 «Загальновиробничі витрати» відображає витрати на забезпечення функціонування виробничих та сервісних підрозділів; рахунок 92 «Адміністративні витрати» включає витрати на загальногосподарські потреби

та управління підприємством; рахунок 93 «Витрати на збут» узагальнює витрати, пов'язані з реалізацією товарів і роботою дилерських та логістичних підрозділів; рахунок 94 «Інші операційні витрати» охоплює витрати, що виникають у процесі основної діяльності, але не пов'язані з виробництвом чи просуванням продукції.

Сформована система обліку витрат на підприємстві забезпечує прозорість фінансової інформації, сприяє підвищенню точності калькулювання собівартості, підтримує ефективність управлінських рішень та створює необхідні передумови для сталого розвитку підприємства в умовах конкурентного ринку.

У бухгалтерському обліку фінансові результати поділяються на фінансові результати від основної діяльності, результати фінансових операцій, фінансові результати іншої звичайної діяльності та фінансові результати від надзвичайних подій. Узагальнення інформації про фінансові результати підприємства від звичайної діяльності та надзвичайних подій ведеться на рахунку 79 «Фінансові результати». Рахунок 79 «Фінансові результати» – тимчасовий, результативний, має ознаки пасивного рахунку. За кредитом рахунку 79 на підставі довідок та розрахунків бухгалтерії відображаються суми в порядку закриття рахунків обліку доходів, за дебетом – суми в порядку закриття рахунків обліку витрат. Для визначення кінцевого фінансового результату після закриття всіх рахунків доходів і витрат необхідно порівняти суми по дебету і кредиту рахунку 79. Якщо кредит рахунку 79 більше дебету, то різниця є прибутком підприємства, отриманим за звітний період. Ця сума прибутку списується на нерозподілений прибуток, що в 192 обліку відображається кореспонденцією Дт 79 Кт 44. Якщо кредит рахунку 79 менше дебету, то різниця є збитком підприємства, отриманим за звітний період. Ця сума збитку списується на непокритий збиток, що в обліку відображається кореспонденцією Дт 44 Кт 79. Аналітичний облік фінансових результатів ведеться за видами діяльності, видами продукції, товарів, робіт, послуг та іншими напрямками, визначеними підприємством самостійно. Первинними

документами при відображенні накопичення фінансових результатів різних видів діяльності та віднесення до складу нерозподіленого прибутку (збитку) є довідки та розрахунки бухгалтерії. Кореспонденція рахунків з обліку витрат на підприємстві узагальнена в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Кореспонденція рахунків з обліку витрат Підприємства

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
Нараховано заробітну плату виробничому персоналу	23	66	180000
Нараховано ЄСВ на заробітну плату виробничого персоналу	23	651	39600
Списано використані матеріали для надання сервісних послуг	23	20	95000
Відображено амортизацію обладнання сервісного центру	23	131	42000
Віднесено на витрати електроенергію для сервісних робіт (за даними лічильників)	23	685	18000
Нараховано заробітну плату адміністративному персоналу	92	66	120000
Нараховано ЄСВ на зарплату адміністративного персоналу	92	651	26400
Амортизація адміністративних основних засобів	92	131	15000
Віднесено витрати на канцелярію, господарські матеріали	92	22	4500
Послуги зв'язку, інтернету офісу	92	685	3200
Нараховано загальновиробничі витрати	23	22, 631, 685	50000
Закрито рахунок загальновиробничих витрат на виробництво	23	91	50000

Визнання доходів у системі бухгалтерського обліку є одним із ключових аспектів формування фінансових результатів підприємства, що забезпечує достовірність показників звітності та обґрунтованість управлінських рішень.

Внутрішня (операційна) звітність використовується для поточного аналізу стану об'єктів обліку: «Аналіз рахунка 70» характеризує обороти та сальдо рахунка з урахуванням видів реалізованої продукції; «Картка рахунку за субконто 70» та «Аналіз рахунка 70 за датою» дають можливість здійснювати глибоку аналітику реалізації продукції (робіт, послуг).

Особливу цінність для управлінського аналізу має «Універсальний звіт», що дозволяє гнучко формувати вибірки з інформаційної бази, отримувати нестандартні аналітичні показники та оформлювати звітність відповідно до потреб користувача.

Таблиця 2.5

**Кореспонденція рахунків з визначення фінансових
результатів на підприємстві**

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
Визнано дохід від реалізації послуг	36	703	820000
Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	703	641	136667
Списано виробничу собівартість наданих виробничих послуг	903	23	461600
Списано адміністративні витрати на фінансовий результат	791	92	168900
Списано витрати на збут	791	93	59000
Списано інші операційні витрати	791	94	12500
Списано собівартість реалізованих послуг	791	903	461600
Визначено чистий фінансовий результат	703	791	683333
Визначено фінансовий результат діяльності – прибуток	791	441	560333

На підприємстві організація податкового та бухгалтерського документообігу здійснюється із застосуванням сучасних цифрових рішень, зокрема системи електронного документообороту «М.Е.Дос». Застосування цієї системи забезпечує створення, підписання та обмін із контрагентами широким спектром первинних документів, серед яких рахунки, видаткові накладні, акти виконаних робіт, товарно-транспортні накладні та інші типові форми облікової документації. Застосування електронного документообороту сприяє підвищенню оперативності, достовірності й прозорості облікових процесів, що є важливим чинником ефективної організації внутрішнього контролю та взаємодії з партнерами.

Формування первинних документів у підприємстві здійснюється в модулі «Первинні документи» через реєстр електронних документів, де бухгалтер обирає відповідний шаблон документа із доступного переліку. Заповнення бланків відбувається на основі актуальної господарської інформації із використанням інтегрованих довідників, що дає змогу мінімізувати ризики помилок і пришвидшує обробку даних.

Після формування первинного документа його підписання здійснюється за допомогою кваліфікованого електронного підпису відповідальної особи. Система автоматично визначає перелік підписантів відповідно до

встановлених налаштувань, а авторизація проводиться шляхом введення пароля до секретного ключа. Подальший етап – передання документа на погодження контрагенту – також супроводжується електронним шифруванням та підтвердженням дій уповноваженої особи. У результаті відправки програма інформує користувача про успішну передачу документа або можливі технічні відхилення. Після доставки документа контрагенту підприємства отримує відповідні електронні повідомлення, що підтверджують узгодження або містять інформацію про результати опрацювання. Вся інформація щодо руху документа – підписання, відправлення, погодження – автоматично фіксується в окремих вкладках системи, забезпечуючи прозорість електронного документообігу та можливість подальшого аналітичного використання даних.

Відтак упровадження та систематичне використання електронного документообігу через програму «М.Е.Дос» у підприємстві забезпечує належну організацію первинного обліку, сприяє підвищенню ефективності управління та забезпечує відповідність нормативним вимогам щодо електронних документів і електронного підпису. Інтеграція таких технологій дозволяє господарству оптимізувати процеси створення, передачі та зберігання первинної документації, що має важливе значення для підвищення конкурентоспроможності та прозорості діяльності товариства.

До складу програмного продукту «М.Е.Дос» входить не лише набір стандартних, а й регламентованих звітів, форми, порядок заповнення та строки подання яких визначаються державними органами. Основною формою звітності, яка узагальнює інформацію про доходи та витрати підприємства, є форма № 2-м «Звіт про фінансові результати». У ній відображається результат діяльності суб'єкта господарювання за звітний період, що базується на даних синтетичного та аналітичного обліку табл. 2.6.

Отже, належне закриття облікового періоду передбачає встановлення дати заборони зміни даних, що гарантує захист інформації від несанкціонованих коригувань та забезпечує достовірність облікових показників.

Таблиця 2.6

**Відображення інформації щодо доходів і витрат
у ф. №2-м «Звіт про фінансові результати» підприємства за 2024 р.**

Назва статті	Код рядка	Сума, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	12425,8
Інші операційні доходи	2120	0,6
Інші доходи	2240	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(11095,7)
Інші операційні витрати	2180	(126,1)
Інші витрати	2270	-

Використання системи регламентованих звітів, передбачених програмним продуктом, дозволяє підприємству виконувати всі обліково-звітні зобов'язання відповідно до вимог державних органів. Підсумковим інструментом узагальнення результатів діяльності є форма № 2-м «Звіт про фінансові результати», яка на основі синтетичних та аналітичних даних забезпечує комплексне відображення доходів, витрат і фінансового результату підприємства за звітний період.

2.3. Податкові аспекти обліку доходів та витрат суб'єкта малого підприємництва

Податкові аспекти обліку доходів і витрат суб'єктів малого підприємництва відіграють ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності, податкової дисципліни та прозорості господарської діяльності. В умовах динамічних змін податкового законодавства України та посилення вимог до адміністрування податків особливого значення набуває використання сучасних інформаційних систем, здатних забезпечити своєчасне формування податкових зобов'язань, коректне відображення доходів і витрат та мінімізацію податкових ризиків. Одним із визначальних елементів податкового обліку суб'єкта малого підприємництва є податок на додану

вартість, механізм справляння якого безпосередньо пов'язаний із правильністю документального оформлення господарських операцій, веденням реєстрів податкових накладних та контролем за їх реєстрацією в Єдиному реєстрі податкових накладних. У цьому контексті автоматизація процесів податкового обліку виступає важливим інструментом підвищення ефективності управління доходами і витратами та забезпечення відповідності вимогам ПКУ. Етапи реалізації податкового обліку наведено на рис. 2.7.

Таблиця 2.7

Етапи реалізації податкового обліку

Етап	Характеристика робіт / Результат
1. Вибір схеми оподаткування	Здійснюється через меню «Головне» → «Налаштування» → «Облікова політика підприємства» → «Схеми оподаткування»; визначаються ставки ПДВ, об'єкти оподаткування та основні параметри взаємодії з податковими нормами.
2. Налаштування нумерації податкових документів	Виконується через меню «Головне» → «Організація» → «Налаштування нумерації податкових документів», встановлюються правила реєстрації податкових накладних, що забезпечує впорядкованість документообігу.
3. Налаштування плану рахунків із ознаками податкового обліку	Визначаються рахунки для відображення ПДВ (315, 641, 643, 644); формується структура для обліку податкових зобов'язань і податкового кредиту.
4. Формування довідників групи «Податки»	Заповнюються довідники: «Схема оподаткування», «Вид діяльності ПДВ», «Ставка ПДВ»; створюється нормативно-довідкова база для автоматизованого податкового обліку.
5. Ведення спеціальних реєстрів господарських операцій	Накопичується інформація про базу оподаткування ПДВ; здійснюється реєстрація операцій із вхідним і вихідним ПДВ.
6. Формування податкових документів	Податкові накладні створюються: на підставі документа «Реалізація товарів і послуг»; шляхом формування нового документа; через групову обробку при реалізації за бюджетні кошти.
7. Формування звітності та аналітичних перевірок	Генеруються звіти: «Перевірка суми вхідного ПДВ», «Очікуваний і підтверджений ПДВ придбань»; здійснюється контроль відповідності податкового кредиту зареєстрованим документам і правильності розрахунків.

З огляду на це, доцільним є аналіз практичних аспектів організації обліку ПДВ із використанням спеціалізованого програмного забезпечення, що дозволяє інтегрувати облік доходів і витрат із системою електронного адміністрування податків. Для підприємства питання ефективного адміністрування податку на додану вартість має особливу актуальність у

контексті змін податкового регулювання та впровадження цифрових технологій контролю. Формально підприємство не зобов'язане здійснювати дії щодо розблокування податкових накладних, однак на практиці така бездіяльність призводить до низки негативних наслідків – податкових, фінансових, адміністративних і репутаційних.

Ситуація ускладнилася в умовах воєнного стану, коли строки подання пояснень і підтвердних документів неодноразово змінювалися, що спричинило накопичення значної кількості заблокованих накладних і, як наслідок, зниження ефективності адміністрування ПДВ. Крім того, законодавством передбачено штраф у розмірі 50 % суми ПДВ у разі виявлення під час перевірки незареєстрованої податкової накладної, а при повторному порушенні або простроченні понад рік – 100 %. Це зумовлює додаткове фінансове навантаження на підприємство, зростання податкового боргу та зниження ліквідності. Варто також відзначити, що для підприємства ризиковим аспектом залишається автоматична реєстрація помилкових податкових накладних після усунення статусу ризиковості. Така реєстрація призводить до зменшення реєстраційного ліміту, необхідності складання коригувальних розрахунків і виникнення показника перевищення, який ускладнює подальші податкові розрахунки. Увімкнення помилкових накладних до бухгалтерського обліку спотворює фінансову звітність підприємства, знижує її достовірність і може негативно вплинути на інвестиційну привабливість і ділову репутацію.

Із метою мінімізації зазначених ризиків підприємства доцільно впровадити комплексну систему внутрішнього контролю та податкового комплаєнсу. У межах роботи з ПДВ товариство активно користується функціоналом реєстру виданих та отриманих податкових накладних, доступ до якого забезпечується через модуль «Облік ПДВ». Програмне середовище дає змогу здійснювати структурований облік накладних у розрізі вкладок «Отримані», «Видані» та «Відсутні у реєстрі». Створення нових податкових накладних може відбуватися як безпосереднім введенням даних у програмі,

так і через імпорт документів, отриманих від контрагентів чи сформованих у іншому програмному забезпеченні.

На підставі сформованого реєстру система «М.Е.Дос» автоматично генерує повний пакет податкової звітності з ПДВ, що включає декларацію, розрахунки коригування, розшифровки операцій у розрізі контрагентів та інші обов'язкові додатки. Ключовим елементом податкової дисципліни ТОВ Підприємства є забезпечення своєчасної реєстрації податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних. Реалізована в програмі функція дає змогу автоматизувати процес реєстрації документів, що відповідає вимогам ПКУ та Порядку ведення ЄРПН. Операції з отримання накладних від контрагентів також здійснюються через програмне середовище: документи потрапляють до відповідної вкладки реєстру, після чого бухгалтер підприємства підтверджує або відхиляє їх із зазначенням причини.

У системі реалізовано інструменти додаткового контролю, які товариство використовує для підвищення достовірності облікової інформації. Зокрема, функція перевірки платників ПДВ забезпечує автоматизоване надсилання запитів до ДПС з метою підтвердження реєстрації контрагентів, що дозволяє уникати ризиків роботи з суб'єктами, які не мають статусу платника ПДВ або щодо яких інформація є некоректною. Також система підтримує формування запитів щодо стану реєстрації податкових накладних у ЄРПН, що забезпечує оперативний доступ до відповідей податкових органів.

У функціональному блоці програмного забезпечення у модулі «Довідки державних органів» бухгалтер підприємства формує інформаційні запити до податкових органів та отримувати відповіді щодо стану розрахунків із бюджетом, нарахованих зобов'язань, переплат чи пені. Модуль також містить автоматично отримувані інформаційні листи державних органів, що сприяє підтриманню актуальності даних та прозорості податкових взаємовідносин.

У процесі здійснення господарської діяльності підприємства застосовує систему електронного документообігу «М.Е.Дос», використання зазначеного програмного продукту забезпечує формування та ведення реєстру виданих і

отриманих податкових накладних, що є важливим елементом податкового адміністрування та дотримання вимог чинного податкового законодавства України. У підприємстві додавання податкових накладних до реєстру здійснюється шляхом їх ручного створення в програмі, що дозволяє адаптувати процес під особливості документообороту товариства.

Формування реєстру податкових накладних у «М.Е.Дос», що наведено на рис. 2.4, забезпечує автоматичне створення комплексу податкової звітності з ПДВ, включаючи декларацію, розрахунки коригування та розшифровки в розрізі контрагентів, що зменшує ймовірність технічних помилок та оптимізує процес подання податкової звітності.

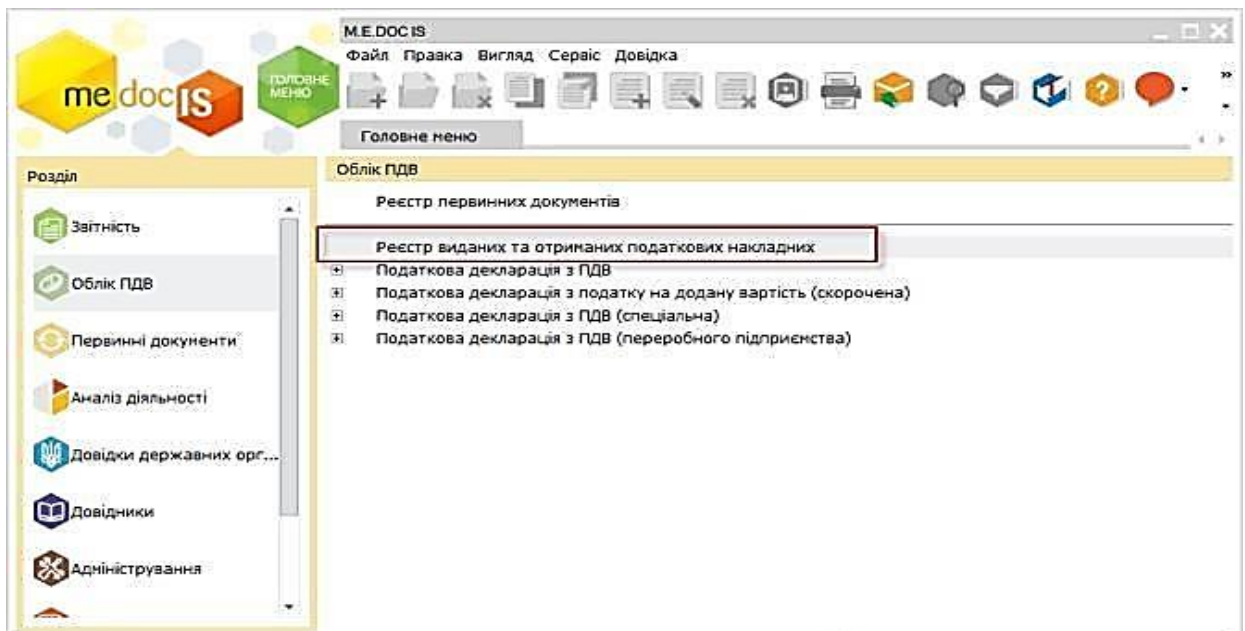


Рис. 2.4. Реєстр виданих та отриманих податкових накладних

Реалізація цієї функції у «М.Е.Дос» дозволяє оперативно здійснювати реєстрацію документів у режимі електронного обміну з контролюючими органами. Податкові накладні реєструються в ЄРПН до моменту їх надання контрагенту. Система «М.Е.Дос» забезпечує повний цикл таких операцій за наявності відповідного модуля електронного документообігу та електронного цифрового підпису.

Важливе значення в управлінні ПДВ має модуль зв'язки з реєстраційним

лімітом системи електронного адміністрування ПДВ. Система дозволяє контролювати ліміт як за даними, розрахованими на основі зареєстрованих документів у програмі, так і за інформацією податкової служби. Це забезпечує можливість своєчасного виявлення дефіциту ліміту та ухвалення рішень щодо поповнення електронного рахунку ПДВ, що є критично важливим для безперебійної діяльності господарства. У цілому використання «М.Е.Дос» у підприємстві формує комплексну, технологічно орієнтовану модель ведення податкового обліку, яка поєднує автоматизацію процедур, дотримання законодавчих вимог та підвищення якості інформаційного забезпечення управлінських рішень. Це дозволяє товариству мінімізувати операційні ризики, своєчасно виконувати податкові зобов'язання та забезпечувати прозорість фінансово-господарських процесів.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання

Фінансово-економічний стан підприємства є інтегральною характеристикою його господарської діяльності, що відображає здатність ефективно використовувати ресурси, своєчасно виконувати зобов'язання, забезпечувати стабільність розвитку та досягати поставлених цілей. Оцінювання фінансово-економічного стану передбачає комплексне дослідження взаємопов'язаних показників – обсягів виробництва, структури активів і пасивів, ліквідності, платоспроможності, прибутковості та ділової активності, які формують основу для управлінських рішень щодо підвищення ефективності діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження є Підприємство, діяльність якого спрямована на надання послуг із ремонту та технічного обслуговування сільськогосподарської техніки.

Підприємство функціонує на висококонкурентному ринку агросервісу, де ключовими факторами успіху виступають якість послуг, оптимізація витрат, наявність сучасної матеріально-технічної бази та професійна кваліфікація персоналу.

Основними замовниками Підприємства є фермерські господарства, агрофірми та сільськогосподарські підприємства Полтавської області, для яких надійність техніки є запорукою своєчасного виконання виробничих процесів.

З огляду на специфіку діяльності підприємства, важливого значення набуває ефективне управління витратами, оскільки саме їх структура і рівень безпосередньо впливають на собівартість ремонтних робіт, ціноутворення та кінцеві фінансові результати. Особливу роль відіграє аналіз доходів від основної діяльності, який дозволяє визначити вплив обсягів виконаних робіт,

структури послуг та сезонності на рівень прибутковості.

Проведення оцінки фінансово-економічного стану Підприємства є необхідною умовою для виявлення тенденцій розвитку, сильних і слабких сторін фінансової політики, а також визначення резервів підвищення рентабельності. На основі результатів аналізу формується аналітична база для подальшого обґрунтування управлінських рішень щодо вдосконалення системи ціноутворення, планування витрат і зміцнення фінансової стійкості підприємства. Для оцінки фінансово-економічного стану Підприємства доцільно розпочати з аналізу динаміки та структури майна підприємства, що відображає обсяг і склад його господарських ресурсів. Такий аналіз дозволяє визначити, які зміни відбулися у структурі активів за останні роки, виявити тенденції у формуванні оборотних і необоротних засобів, а також оцінити рівень мобільності капіталу. На основі даних фінансової звітності за 2022–2024 рр. сформовано табл. 3.1, яка узагальнює основні показники складу майна підприємства.

За даними табл. 3.1 видно, що загальна вартість майна Підприємства протягом 2022–2024 рр. зросла на 882,3 тис. грн, або на 14,9 %, що свідчить про розширення обсягу активів підприємства та збільшення ресурсного потенціалу для здійснення господарської діяльності. У структурі активів переважну частку протягом усіх років займають оборотні активи, питома вага яких у 2024 р. становила 94,7 %, що на 3,1 в.п. більше, ніж у 2022 р. Їх сума зросла на 1017 тис. грн (18,8 %), що пояснюється насамперед збільшенням обсягів грошових коштів та поточних фінансових інвестицій. Водночас необоротні активи скоротилися на 134,7 тис. грн (–27,1 %), а їх частка у майні підприємства зменшилась з 8,4 % до 5,3 %, що може свідчити про зниження інвестицій у матеріально-технічну базу або часткове вибуття основних засобів.

Серед оборотних активів найбільшу частку займають запаси, проте їх обсяг за аналізований період зменшився на 732,4 тис. грн (–16,6 %), а питома вага скоротилась із 74,5 % до 54,1 %. Це може бути наслідком оптимізації товарних запасів або зміни підходів до управління складськими залишками.

Таблиця 3.1

**Динаміка та структура майна Підприємства за 2022 – 2024 рр.
(станом на кінець року)**

Види активів	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумк у	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Майно – всього	5914	100	6301	100	6796,3	100	+882,3	+14,9
1. Необоротні активи	496,6	8,4	544,6	8,6	361,9	5,3	-134,7	-27,1
1.1. Основні засоби	496,6	8,4	544,6	8,6	361,9	5,3	-134,7	-27,1
2. Оборотні активи	5417,4	91,6	5756,4	91,4	6434,4	94,7	+1017	+18,8
2.1. Запаси	4407,2	74,5	3638,4	57,7	3674,8	54,1	-732,4	-16,6
2.1.1. Вироб- ничі запаси	3,5	0,1	69,2	1,1	37,4	0,6	+33,9	у 10,7 р.
2.1.2. Готова продукція та товари	4403,7	74,5	3569,2	56,6	3637,4	53,5	-766,3	-17,4
2.2. Поточна дебіторська заборгованість	875,5	14,8	558,8	8,9	1150,1	16,9	+274,6	+31,4
2.3. Грошові кошти	78,6	1,3	1552,9	24,6	1606,9	23,6	+1528,3	у 20,4 р.
2.5 Інші оборотні активи	56,1	0,9	6,3	0,1	2,6	0,0	-53,5	-95,4

У структурі запасів незначно коливалися виробничі запаси, які зросли до 37,4 тис. грн, тоді як обсяг готової продукції та товарів зменшився на 766,3 тис. грн.

Позитивною тенденцією є суттєве зростання грошових коштів – із 78,6 тис. грн у 2022 р. до 1606,9 тис. грн у 2024 р., тобто збільшення у 20,4 раза. Це свідчить про зміцнення ліквідності підприємства та підвищення рівня фінансової гнучкості. Водночас спостерігається збільшення дебіторської заборгованості на 274,6 тис. грн (+31,4 %), що потребує посилення контролю за своєчасним надходженням коштів від покупців.

Отже, структура активів Підприємства залишається високоліквідною, однак спостерігається зменшення частки необоротних активів, що може негативно позначитися на технічному потенціалі підприємства у довгостроковій перспективі. Разом з тим, зростання грошових коштів і оборотного капіталу свідчить про посилення фінансової стійкості та здатність підприємства забезпечувати поточну діяльність за рахунок власних ресурсів.

Для комплексної оцінки фінансово-економічного стану підприємства важливо проаналізувати не лише склад і структуру активів, а й джерела їх формування, оскільки саме вони визначають фінансову незалежність, платоспроможність та рівень ризику діяльності. Аналіз пасиву балансу дозволяє встановити, за рахунок яких ресурсів сформовано майно підприємства - власних чи залучених, - а також простежити динаміку їх змін у часі. З цією метою розглянемо динаміку та структуру джерел формування капіталу Підприємства за 2022–2024 рр., наведені в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

**Динаміка та структура джерел формування капіталу Підприємства за
2022 – 2024 рр. (станом на кінець року)**

Види пасивів	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумк у	сума, тис. грн	у % до під- сумк у	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Капітал – всього	5914	100	6301	100	6796,3	100	+882,3	+14,9
1. Власний капітал	3794,9	64,2	5095,4	80,9	6083,2	89,5	+2288,3	+60,3
1.1. Зареєстрований капітал	1	0,0	1	0,0	1	0,0	х	х
1.2. Нерозподілений прибуток	3793,9	64,2	5094,4	80,9	6082,2	89,5	+2288,3	+60,3
2. Зобов'язання і забезпечення	2119,1	35,8	1205,6	19,1	713,1	10,5	-1406	-66,3
2.1. Поточні зобов'язання і забезпечення	2119,1	35,8	1205,6	19,1	713,1	10,5	-1406	-66,3
2.1.1. Поточна кредиторська заборгованість	550,7	9,3	377,1	6,0	465,6	6,9	-85,1	-15,5

Як свідчать дані таблиці, загальна вартість джерел формування капіталу підприємства у 2022–2024 рр. зросла на 882,3 тис. грн, або на 14,9 %, що відповідає збільшенню обсягу активів. Структура пасиву за аналізований період зазнала суттєвих змін у напрямі зміцнення частки власного капіталу та зниження залежності від залучених ресурсів. Так, власний капітал зріс з 3794,9 тис. грн у 2022 р. до 6083,2 тис. грн у 2024 р., тобто на 2288,3 тис. грн (60,3 %). Його частка в загальній структурі капіталу збільшилась із 64,2 % до 89,5 %, що свідчить про підвищення фінансової автономії підприємства. Основним джерелом зростання виступив нерозподілений прибуток, який за цей період також зріс на 2288,3 тис. грн, підтверджуючи ефективність господарської діяльності та здатність підприємства фінансувати розвиток власними силами.

Натомість зобов'язання і забезпечення за три роки скоротилися на 1406 тис. грн (–66,3 %), що призвело до зменшення їх частки у структурі пасиву з 35,8 % у 2022 р. до лише 10,5 % у 2024 р. Таке скорочення пояснюється насамперед зменшенням поточних зобов'язань, зокрема кредиторської заборгованості, яка знизилася на 85,1 тис. грн (–15,5 %). Це може свідчити про підвищення платоспроможності підприємства та раціональне управління короткостроковими зобов'язаннями.

У цілому динаміка джерел формування капіталу свідчить про зміцнення фінансової незалежності Підприємства, зростання ролі власних коштів у фінансуванні активів і зниження ризику ліквідності. Така тенденція є позитивною, адже забезпечує стабільність фінансового стану та стійкість до зовнішніх коливань.

Для поглибленої оцінки фінансового стану підприємства важливо проаналізувати ліквідність балансу, яка відображає здатність підприємства своєчасно виконувати свої короткострокові зобов'язання. Аналіз ліквідності ґрунтується на порівнянні складу активів за ступенем їх перетворення у грошові кошти з величиною зобов'язань, що підлягають погашенню. Такий підхід дозволяє визначити, наскільки структура майна відповідає вимогам платоспроможності та фінансової стабільності.

Для цього здійснено групування активів підприємства за рівнем їх ліквідності й проведено оцінку їхньої динаміки за 2022–2024 рр., результати якої подано в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

**Динаміка та структура активів для визначення ліквідності Підприємства
за 2022 – 2024 рр. (станом на кінець року)**

Види активів за рівнем ліквідності	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення 2024 р. до 2022 р. (+, -)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	питомої ваги, п.п.	у %
1. Високоліквідні активи	79	1,3	1553	24,6	1607	23,6	+1528	+22,3	у 20,3 р.
2. Середньо-ліквідні активи	932	15,8	565	9,0	1153	17,0	+221	+1,2	+23,7
3. Низьколіквідні активи	4407	74,5	3638	57,7	3675	54,1	-732	-20,4	-16,6
4. Важколіквідні, або активи, що важко реалізуються	497	8,4	545	8,7	362	5,3	-135	-3,1	-27,2
Разом	5914	100	6301	100	6796	100	+882	х	+14,9

За даними табл. 3.3, загальна вартість активів Підприємства протягом 2022–2024 рр. зросла на 882 тис. грн, або на 14,9 %, що підтверджує розширення ресурсної бази підприємства. Проте зміни у структурі активів відбулися нерівномірно - з помітним перерозподілом у бік підвищення частки найбільш ліквідних складових.

Найбільше зростання спостерігається за статтею високоліквідних активів, сума яких збільшилась із 79 тис. грн у 2022 р. до 1607 тис. грн у 2024 р., тобто у 20,3 раза, а їх частка у загальній структурі активів зросла на 22,3 в.п. Це свідчить про зміцнення поточної платоспроможності підприємства та здатність швидко реагувати на фінансові потреби за рахунок грошових коштів і короткострокових інвестицій. Середньо-ліквідні активи також зросли на 221 тис. грн (+23,7 %), а їхня частка підвищилася з 15,8 % до 17,0 %. Це свідчить

про збільшення обсягу дебіторської заборгованості, що при збереженні контрольованого рівня може розглядатися як розширення ділової активності підприємства.

Водночас відбулося скорочення низько-ліквідних активів на 732 тис. грн (–16,6 %), а їх частка зменшилась на 20,4 в.п., що є позитивною тенденцією, адже означає зменшення частки запасів, які повільно перетворюються у грошові кошти. Крім того, важколіквідні активи знизились на 135 тис. грн (–27,2 %), а їх питома вага скоротилася з 8,4 % до 5,3 %, що вказує на певне зменшення обсягів основних засобів або вибуття малоефективних елементів необоротних активів. Загалом динаміка ліквідності активів Підприємства характеризується зростанням частки швидкоореалізовуваних ресурсів і зменшенням обсягів повільно обертових складових. Це свідчить про покращення ліквідності балансу, підвищення мобільності активів і зниження ризику втрати платоспроможності у короткостроковій перспективі.

Для повної оцінки ліквідності балансу доцільно дослідити структуру пасивів за терміновістю їх погашення, оскільки саме співвідношення коротко- та довгострокових зобов'язань визначає рівень фінансової гнучкості та стабільності підприємства. Аналіз терміновості зобов'язань дозволяє оцінити, наскільки структура джерел фінансування узгоджується зі структурою активів за рівнем ліквідності, а також визначити ризики виникнення дефіциту коштів для розрахунків. На основі даних фінансової звітності Підприємства за 2022–2024 рр. проведено оцінку динаміки та структури пасивів за термінами погашення, результати якої наведено у табл. 3.4.

Як свідчать дані табл. 3.4, загальна сума пасивів підприємства у 2022–2024 рр. зросла на 882 тис. грн, або на 14,9 %, що відповідає збільшенню обсягу активів. Проте структура джерел фінансування за терміном їх використання зазнала суттєвих змін, які свідчать про посилення довгострокової фінансової стабільності підприємства. Питома вага постійних пасивів, до складу яких належить власний капітал, істотно зросла – з 64,2 % у 2022 р. до 89,5 % у 2024 р., тобто на 25,3 в.п.

Таблиця 3.4

Динаміка та структура пасивів за терміновістю
Підприємства за 2022 – 2024 рр. (станом на кінець року)

Види пасивів за терміном оплати	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення 2024 р. до 2022 р. (+, -)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	питомої ваги, п.	у %
1. Найбільш строкові зобов'язання	552	9,3	448	7,1	519	7,6	-33	-1,7	-6,0
2. Короткострокові зобов'язання	1568	26,5	757	12,0	194	2,9	-1373	-23,6	-87,6
3. Постійні пасиви	3795	64,2	5095	80,9	6083	89,5	+2288	+25,3	+60,3
Разом	5914	100	6301	100	6796	100	+882	х	+14,9

Їх сума збільшилась на 2288 тис. грн (60,3 %), що свідчить про зміцнення фінансової автономії підприємства та здатність забезпечувати діяльність переважно за рахунок власних джерел. Така тенденція є позитивною, адже зменшує залежність від кредиторів і підвищує стійкість до зовнішніх ризиків. Натомість спостерігається істотне скорочення короткострокових зобов'язань – із 1568 тис. грн у 2022 р. до 194 тис. грн у 2024 р., тобто на 1373 тис. грн (–87,6 %). Їх частка у структурі пасивів зменшилась на 23,6 в.п., що свідчить про зниження потреби у залученні короткострокових позикових ресурсів і своєчасне виконання поточних зобов'язань. Також незначно зменшилися найбільш строкові зобов'язання (поточна кредиторська заборгованість) – на 33 тис. грн (–6,0 %), а їх частка скоротилася з 9,3 % до 7,6 %. Це свідчить про ефективніше управління розрахунками з постачальниками та контрагентами.

У цілому динаміка структури пасивів за терміновістю свідчить про підвищення фінансової стійкості Підприємства, зниження частки короткострокових зобов'язань і нарощування власного капіталу. Такий розподіл джерел фінансування є позитивним, адже гарантує підприємству достатню ліквідність і незалежність від зовнішніх позик у довгостроковій

перспективі. Для узагальнення результатів проведеного аналізу активів і пасивів доцільно здійснити оцінку ліквідності балансу Підприємства, що дозволяє визначити здатність підприємства своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання за рахунок наявних активів. Порівняння груп активів за рівнем ліквідності з відповідними групами зобов'язань за терміновістю погашення дає змогу встановити рівень поточної, швидкої та абсолютної ліквідності, а також оцінити платоспроможність підприємства в короткостроковій перспективі.

Розраховані показники ліквідності балансу Підприємства за 2022–2024 рр. наведено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

**Оцінка ліквідності балансу Підприємства
за 2022 – 2024 рр., тис. грн**

Умовні позна- чення	Надлишок (+) або нестача (-) платіжних засобів	Роки		
		2022	2023	2024
A1-П1	Високоліквідних активів	-473	1105	1088
A2-П2	Середньоліквідних активів	-636	-192	958
A3-П3	Низьколіквідних активів	4407	3638	3675
	Разом	+3298	+4551	+5721

За даними табл. 3.5, упродовж 2022–2024 рр. спостерігається поступове покращення ліквідності балансу Підприємства, що свідчить про підвищення платоспроможності підприємства та раціональніше управління активами.

У 2022 році підприємство мало нестачу високоліквідних активів на суму 473 тис. грн ($A_1 - П_1 = -473$), що свідчило про певні труднощі у своєчасному виконанні найбільш строкових зобов'язань. Водночас уже у 2023 р. спостерігається надлишок високоліквідних коштів у розмірі 1105 тис. грн, який майже зберігся у 2024 р. (1088 тис. грн). Це є ознакою суттєвого зміцнення короткострокової фінансової стійкості підприємства.

Аналогічна тенденція простежується і за групою середньоліквідних активів ($A_2 - П_2$). Якщо у 2022 р. мала місце їх нестача (–636 тис. грн), то вже у 2023 р. дефіцит зменшився до –192 тис. грн, а у 2024 р. підприємство досягло

надлишку у 958 тис. грн, що свідчить про покращення структури дебіторської заборгованості та оборотності коштів.

За групою низьколіквідних активів (А₃–П₃) протягом трьох років спостерігається стійкий позитивний надлишок (від 4407 до 3675 тис. грн), що свідчить про достатній обсяг майна, який забезпечує покриття всіх довгострокових зобов'язань підприємства. Загальний результат підтверджує стабільну позитивну тенденцію: надлишок платіжних засобів збільшився з 3298 тис. грн у 2022 р. до 5721 тис. грн у 2024 р. Отже, за аналізований період підприємство істотно покращило ліквідність балансу, що свідчить про високий рівень фінансової стійкості, здатність своєчасно виконувати зобов'язання та підтримувати ефективну структуру активів і пасивів.

Для більш глибокої оцінки фінансового стану підприємства необхідно проаналізувати основні коефіцієнти ліквідності та платоспроможності, які відображають здатність Підприємства розраховуватись за своїми короткостроковими зобов'язаннями та забезпечувати фінансову стійкість у коротко- і довгостроковому періодах. Розрахунок цих показників дозволяє кількісно оцінити рівень забезпеченості оборотними активами, наявність вільних коштів для покриття боргових зобов'язань, а також визначити тенденції зміни фінансової незалежності підприємства у динаміці.

Результати розрахунків показників ліквідності та платоспроможності Підприємства за 2022–2024 рр. подано в табл. 3.6.

За даними табл. 3.6, упродовж 2022–2024 рр. спостерігається стійка тенденція до покращення всіх показників ліквідності та платоспроможності Підприємства, що свідчить про підвищення рівня фінансової стабільності підприємства. Коефіцієнт абсолютної ліквідності зріс із 0,037 у 2022 р. до 2,253 у 2024 р., тобто на 2,216 пункту, що значно перевищує нормативне значення ($>0,2$). Це вказує на наявність достатнього обсягу грошових коштів для негайного погашення короткострокових зобов'язань. Проміжний коефіцієнт покриття, який характеризує можливість підприємства розраховуватись за поточними боргами за рахунок грошових коштів і

дебіторської заборгованості, зріс із 0,477 у 2022 р. до 3,870 у 2024 р., перевищивши норматив у кілька разів.

Таблиця 3.6

Показники оцінки ліквідності та платоспроможності

Підприємства за 2022 – 2024 рр.

Показники	Норматив- не значення	Роки			Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р.
		2022	2023	2024	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$>0,2$	0,037	1,288	2,253	+2,216
Проміжний коефіцієнт покриття	$>0,7$	0,477	1,757	3,870	+3,393
Загальний коефіцієнт покриття	$\geq 1,5$	2,556	4,775	9,023	+6,467
Коефіцієнт платоспроможності	$\geq 0,1$	0,037	1,288	2,253	+2,216
Коефіцієнт критичної ліквідності	$\geq 0,8$	2,555	4,717	8,971	+6,416

Зростання на 3,393 пункту свідчить про зростання ліквідності оборотних активів. Загальний коефіцієнт покриття також суттєво покращився – із 2,556 до 9,023 (відхилення +6,467), що свідчить про високий рівень забезпеченості поточних зобов'язань оборотними активами та наявність фінансових резервів.

Коефіцієнт платоспроможності (співвідношення грошових коштів і короткострокових зобов'язань) повторює динаміку абсолютної ліквідності: його зростання з 0,037 до 2,253 підтверджує здатність підприємства своєчасно розраховуватись за поточними боргами. Коефіцієнт критичної ліквідності (норматив $\geq 0,8$) зріс із 2,555 до 8,971, тобто на 6,416 пункту, що характеризує високий запас фінансової надійності та мінімальний ризик неплатоспроможності.

У цілому, результати аналізу свідчать, що протягом 2022–2024 рр. Підприємства істотно покращило показники ліквідності й платоспроможності, забезпечивши значний надлишок оборотних активів над поточними зобов'язаннями. Це є ознакою ефективного управління фінансовими ресурсами, зміцнення ділової репутації та високої кредитоспроможності

підприємства.

3.2. Аналіз структури та динаміки доходів і витрат підприємства

Ефективність господарської діяльності будь-якого підприємства визначається насамперед співвідношенням між отриманими доходами та понесеними витратами, адже саме цей взаємозв'язок формує фінансовий результат і рівень прибутковості. Метою аналізу доходів і витрат є оцінка їх динаміки, структури та впливу окремих складових на кінцеві результати діяльності підприємства.

Основним завданням такого аналізу є виявлення тенденцій зміни обсягів виручки, визначення структури витрат за економічними елементами, оцінка рівня їх окупності та встановлення резервів підвищення ефективності діяльності. Дослідження має особливе значення для Підприємства, оскільки підприємство здійснює оптову торгівлю сільськогосподарськими машинами й устаткуванням, а також надає послуги з ремонту й технічного обслуговування машин промислового призначення та автотранспортних засобів. Така багатoproфільна діяльність вимагає системного підходу до аналізу доходів і витрат, оскільки прибутковість окремих напрямів може суттєво відрізнятися. Отже, проведення аналізу структури та динаміки доходів і витрат дозволить не лише оцінити фінансові результати діяльності підприємства, а й визначити напрями оптимізації витрат, удосконалення ціноутворення та підвищення загальної рентабельності господарювання.

Для оцінки ефективності діяльності підприємства важливо дослідити структуру та динаміку його доходів, оскільки саме вони визначають масштаби господарювання, рівень ділової активності та фінансові можливості для подальшого розвитку. Аналіз доходів дозволяє виявити основні джерела формування виручки, оцінити їх питому вагу у загальному обсязі та простежити тенденції зміни за останні роки.

Для Підприємства, основними напрямками діяльності якого є оптова торгівля сільськогосподарськими машинами й устаткуванням, а також ремонт і технічне обслуговування промислового та автотранспортного обладнання, структура доходів має багатокомпонентний характер. Тому особливу увагу приділено співвідношенню доходів від торговельної діяльності та надання ремонтно-сервісних послуг.

Дані про динаміку та структуру доходів Підприємства за 2022–2024 рр. наведено в табл. 3.7.

Таблиця 3.7

**Структура і динаміка доходів Підприємства
за 2022 – 2024 рр.**

Види доходів	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення 2024 р. (+,-) до 2022 р.	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	абсолютне, тис. грн	відносне, %
Чистий дохід від реалізації товарів, робіт, послуг	11139,2	100	14401,1	99,9	12425,8	100	1286,6	11,6
Інші доходи операційної діяльності	-	-	48,5	0,1	0,6	0	0,6	x
Усього	11139,2	100	14449,6	100	12426,4	100	1287,2	11,6

Як свідчать дані табл. 3.7, загальний обсяг доходів Підприємства у 2022–2024 рр. зріс на 1287,2 тис. грн, або на 11,6 %, що свідчить про розширення господарської діяльності підприємства та підвищення ефективності основних операцій. Основну частину доходів у всі роки досліджуваного періоду становив чистий дохід від реалізації товарів, робіт і послуг, який формує 100 % усіх надходжень підприємства. У 2022 р. його обсяг становив 11 139,2 тис. грн, у 2023 р. зріс до 14 401,1 тис. грн, а у 2024 р. Основну частину доходів у всі роки досліджуваного періоду становив чистий дохід від реалізації товарів, робіт і послуг, який формує 100 % усіх надходжень підприємства. до 12 425,8 тис. грн.

Незважаючи на певне зниження у 2024 р. порівняно з попереднім роком, загальна тенденція за трирічний період є позитивною (+11,6 % до 2022 р.). Інші доходи операційної діяльності мали незначну частку у структурі – 0,1 % у 2023 р. і практично не впливали на загальний обсяг виручки, що свідчить про орієнтацію підприємства переважно на основну діяльність.

Отже, структура доходів Підприємства є моноцентричною, тобто зосередженою на основному джерелі – реалізації товарів і послуг. Така модель формування виручки свідчить про стабільність спеціалізації підприємства, однак потребує подальшого розширення асортименту послуг і пошуку додаткових каналів отримання доходів для зміцнення фінансової стійкості. Зважаючи на особливості діяльності Підприємства, доцільно здійснити поглиблений аналіз сезонності доходів, оскільки обсяги реалізації товарів, робіт і послуг напряму залежать від циклів сільськогосподарського виробництва. Підприємство надає ремонтні та сервісні послуги переважно у період підготовки та проведення польових робіт, а в зимові місяці обсяги замовлень суттєво знижуються.

Динаміку чистого доходу від реалізації товарів, робіт і послуг у розрізі місяців за 2022–2024 рр. подано в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

**Динаміка чистого доходу від реалізації товарів, робіт і
послуг Підприємства за 2022 – 2024 рр., тис. грн**

Місяць	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Січень	420,5	500,2	410,3
Лютий	450,8	530,1	460,5
Березень	690,4	900,7	770,2
Квітень	960,3	1 250,6	1 020,8
Травень	1 080,7	1 390,2	1 210,5
Червень	1 180,5	1 480,3	1 300,6
Липень	1 230,8	1 560,8	1 410,2
Серпень	1 200,4	1 520,1	1 380,3
Вересень	1 110,6	1 430,4	1 280,5
Жовтень	980,2	1 210,8	1 100,7
Листопад	740,5	870,3	760,2
Грудень	1 074,5	1 257,6	1 321,0
Разом за рік	11 139,2	14 401,1	12 425,8

Як видно з табл. 3.8, дохід Підприємства має чітко виражений сезонний характер. Найвищі показники спостерігаються у період травень-серпень, коли підприємства аграрного сектору активно готують техніку до експлуатації або здійснюють ремонт після польових робіт.

У цей час обсяг доходів перевищує середньомісячне значення більш ніж удвічі, що зумовлено високим попитом на запасні частини, сервісне обслуговування та ремонтні послуги. У зимові місяці (січень-лютий) дохід є найнижчим і коливається в межах 400–500 тис. грн, що пояснюється скороченням обсягів замовлень та проведенням профілактичних робіт у майстернях. У весняно-осінній період (березень-жовтень) доходи стабільно зростають, досягаючи пікових значень у червні-серпні.

Порівняно з 2022 р., у 2023 р. виручка зросла на 3261,9 тис. грн (+29,3 %), що свідчить про активізацію ринку технічного сервісу, розширення клієнтської бази та підвищення обсягів продажу запчастин.

У 2024 р. спостерігається певне зниження доходів (–13,7 % до попереднього року), що може бути пов'язано з коливанням ринкових цін на техніку, зміною структури попиту або сезонними факторами. Отже, доходи підприємства мають стабільну позитивну динаміку у середньостроковій перспективі, при цьому їх коливання зумовлені природною сезонністю діяльності. Це вимагає від менеджменту підприємства раціонального планування грошових потоків, формування резервів у період пікових надходжень та підтримання достатнього рівня ліквідності у міжсезоння.

Проведений аналіз сезонності підтвердив, що основні обсяги реалізації припадають на період активних сільськогосподарських робіт, коли підприємства аграрного сектору потребують сервісного обслуговування техніки, запасних частин і оновлення машинного парку. У пікові місяці – травень, червень та липень – Підприємства досягає найбільших фінансових результатів, що забезпечує формування основної частки річного доходу. Для наочності розглянемо структуру чистого доходу за червень 2024 року – місяць, який характеризується найвищим рівнем ділової активності та максимальною

концентрацією обсягів реалізації продукції й послуг. Це дозволить детальніше оцінити джерела формування виручки та визначити пріоритетні напрями розвитку підприємства.

Як видно з даних таблиці, структура чистого доходу Підприємства за червень 2024 року має диверсифікований характер, що відповідає багатoproфільності діяльності підприємства. Основним джерелом формування виручки є оптова торгівля сільськогосподарськими машинами та устаткуванням, на яку припадає 43,0 % загального обсягу доходів. Це свідчить про активне оновлення техніки агропідприємствами в розпал сезону. Важливу роль відіграє також реалізація запасних частин і комплектуючих (21,9 %), яка супроводжує сервісне обслуговування та забезпечує стабільне поповнення оборотних коштів.

Близько чверті доходу (24,6 %) становлять послуги з ремонту та технічного обслуговування сільськогосподарської техніки, що підтверджує високий рівень попиту на сервісну підтримку в сезон польових робіт.

Таблиця 3.9

**Структура чистого доходу Підприємства
за червень 2024 р., тис. грн**

Види діяльності / джерела доходу	Сума, тис. грн	Питома вага, %
Оптова торгівля сільськогосподарськими машинами та устаткуванням	560,0	43,0
Реалізація запасних частин і комплектуючих	285,0	21,9
Ремонт і технічне обслуговування сільськогосподарської техніки	320,0	24,6
Ремонт і технічне обслуговування автотранспортних засобів	95,0	7,3
Технічна діагностика, налаштування електронних систем	35,0	2,7
Інші послуги (зварювальні, токарні, виїзне обслуговування)	5,6	0,5
Разом	1 300,6	100,0

Певна частка припадає на ремонт і технічне обслуговування автотранспортних засобів (7,3 %), а також діагностику та налаштування електронних систем (2,7 %), що свідчить про розширення спектра послуг і

технічне оновлення підприємства. Незначна, але стабільна частка доходів формується за рахунок інших технічних робіт (0,5 %), які забезпечують гнучкість у реагуванні на індивідуальні замовлення клієнтів.

Отже, у червні 2024 року діяльність підприємства характеризується комплексним поєднанням торговельних і сервісних операцій, які взаємодоповнюють одне одного та забезпечують максимальний фінансовий результат у період найвищого попиту. Така структура доходів свідчить про раціональну модель розвитку Підприємства, що поєднує прибуткову торгівлю з високим рівнем післяпродажного обслуговування.

Результативність фінансово-господарської діяльності визначається не лише обсягом отриманих доходів, а й рівнем витрат, необхідних для їх забезпечення. Аналіз структури витрат дозволяє оцінити, які складові формують собівартість реалізованої продукції та послуг, а також визначити напрями оптимізації витратної політики підприємства.

Для Підприємства, яке поєднує торговельну, сервісну та ремонтну діяльність, характерна складна структура витрат, що охоплює вартість закупівлі техніки та комплектуючих, оплату праці, енергетичні ресурси, ремонтні матеріали, амортизаційні відрахування та інші витрати, пов'язані з обслуговуванням основних засобів і логістикою. Вивчення динаміки цих показників у часі дає змогу оцінити ефективність використання ресурсів і рівень рентабельності операцій.

Узагальнені дані про динаміку та структуру витрат і відрахувань Підприємства за 2022–2024 рр. подано в табл. 3.10.

Як показують дані табл. 3.10, загальний обсяг витрат підприємства у 2022–2024 рр. зріс на 1269,3 тис. грн, або на 12,5 %, що загалом відповідає динаміці зростання доходів і свідчить про стабільний розвиток господарської діяльності.

Основну частину витрат традиційно становить собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) – понад 96 % упродовж усього періоду. У 2024 р. її обсяг склав 11 095,7 тис. грн, що на 1 260,9 тис. грн (12,8 %) більше

порівняно з 2022 р.

Таблиця 3.10

**Динаміка та структура витрат і відрахувань
Підприємства за 2022 – 2024 рр.**

Види витрат і відрахувань	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р.	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн.	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг)	9834,8	96,7	12681,6	96,5	11095,7	97,0	+1260,9	+12,8
Інші операційні витрати	121,6	1,2	178,6	1,4	126,1	1,1	+4,5	+3,7
Втрати з податку на прибуток	212,9	2,1	286,1	2,2	216,8	1,9	+3,9	+1,8
Усього витрат	10169,3	100	13146,3	100	11438,6	100	+1269,3	+12,5

Незважаючи на незначне коливання частки (від 96,5 до 97,0 %), така стабільність структури свідчить про збереження основного напрямку діяльності та ефективність контролю за витратами на основне виробництво.

Інші операційні витрати займають незначну частку (1,1–1,4 %), проте мають тенденцію до коливання залежно від сезонності та обсягів реалізації. У 2024 р. вони становили 126,1 тис. грн, що лише на 4,5 тис. грн більше, ніж у 2022 р., тобто приріст не перевищує 3,7 %. Це свідчить про зважену політику управління адміністративними та збутовими витратами. Втрати з податку на прибуток зросли з 212,9 тис. грн у 2022 р. до 216,8 тис. грн у 2024 р. (+1,8 %), що зумовлено підвищенням фінансового результату від основної діяльності. У цілому структура витрат Підприємства характеризується високою часткою виробничих витрат і незначною питомою вагою непрямих витрат, що є типовим для підприємств із переважанням операційної діяльності у сфері торгівлі та технічного сервісу.

Така динаміка засвідчує раціональне використання ресурсів, стабільний рівень витратної політики та збереження фінансової рівноваги між доходами і витратами.

З метою підвищення аналітичності та точності оцінки фінансових результатів доцільно впровадити «Матрицю аналітики витрат і доходів», яка поєднує елементи факторного аналізу, калькуляційної аналітики та моделювання ціни. Така форма дає змогу не лише оцінити структуру собівартості та рівень прибутковості окремих видів ремонтних послуг, а й виявити ключові чинники, що впливають на рентабельність та фінансову стійкість підприємства.

Запропонована матриця може бути використана як інструмент оперативного управління, що дозволяє керівництву Підприємства приймати економічно обґрунтовані рішення щодо ціноутворення, оптимізації ресурсів і визначення пріоритетних напрямів діяльності. Її застосування забезпечує інтеграцію аналітичних і калькуляційних даних у єдину систему, де фінансовий результат кожного виду технічних робіт визначається з урахуванням змінних та постійних витрат, трудомісткості, матеріалоємності й рівня завантаженості ремонтних потужностей.

У табл. 3.11 нижче наведено приклад реалізації «Матриці аналітики витрат і доходів» за видами ремонтних послуг, яка може бути включена до внутрішньої управлінської звітності підприємства.

Як свідчать результати розрахунків, представлені в матриці, найбільш прибутковими видами робіт для Підприємства є діагностика та налаштування електросистем (рентабельність 39,5 %) і поточний ремонт вузлів і агрегатів (34,3 %), оскільки вони потребують менших матеріальних витрат і мають високу додану вартість через професійну кваліфікацію персоналу. Дещо нижчі показники рентабельності спостерігаються при виконанні капітального ремонту двигуна та ремонту гідравлічної системи, що зумовлено значною часткою матеріальних витрат і трудомісткістю процесу.

Таблиця 3.11

**Матриця аналітики витрат і доходів за видами ремонтних
послуг Підприємства**

Вид послуги	Матеріальні витрати, тис. грн	Оплата праці, тис. грн	Інші витрати, тис. грн	Собівартість, тис. грн	Ціна реалізації, тис. грн	Прибуток, тис. грн	Рентабельність, %
Капітальний ремонт двигуна	42,0	25,5	8,5	76,0	95,0	19,0	25,0
Ремонт гідравлічної системи	36,5	20,0	7,0	63,5	80,0	16,5	26,0
Заміна трансмісії	30,0	18,0	5,5	53,5	70,0	16,5	30,8
Діагностика та налаштування електросистем	10,5	9,0	2,0	21,5	30,0	8,5	39,5
Поточний ремонт вузлів і агрегатів	18,0	12,0	3,5	33,5	45,0	11,5	34,3
Разом / Середнє значення							31,1

Запропонована «Матриця аналітики витрат і доходів» може бути ефективно використана в системі управлінського обліку як сучасний інструмент фінансової діагностики та стратегічного планування. Вона забезпечує можливість глибокого аналізу маржинального доходу за видами робіт і послуг, визначення точок беззбитковості та моделювання варіантів зміни прибутковості при коливаннях цін, структури витрат чи обсягів реалізації. Застосування матриці дозволяє оперативно оцінювати вплив окремих факторів на фінансовий результат і формувати обґрунтовані управлінські рішення у відповідь на зміни попиту чи ринкових умов. Крім того, модель сприяє інтеграції облікової, аналітичної та управлінської інформації в єдину систему, що забезпечує підвищення прозорості процесів формування доходів і витрат. Такий підхід створює основу для оптимізації витратної політики, підвищення точності планування грошових потоків і контролю рентабельності окремих напрямів діяльності. У результаті підприємство отримує інструмент не лише для моніторингу ефективності, а й для прогнозування фінансових ризиків і розроблення стратегій зростання, що посилює його конкурентні позиції на ринку ремонтно-сервісних та торговельно-технічних послуг.

3.3. Аналіз формування фінансових результатів та рентабельності підприємства

Фінансовий результат є головним узагальнюючим показником ефективності господарської діяльності, що відображає кінцеві наслідки взаємодії доходів, витрат і управлінських рішень підприємства. Аналіз фінансових результатів має важливе значення для оцінки прибутковості, визначення тенденцій зміни рентабельності та формування стратегічних напрямів розвитку суб'єкта господарювання.

Метою аналізу є виявлення динаміки та факторів, що впливають на формування прибутку підприємства, а також оцінка рівня рентабельності окремих видів діяльності.

Основними завданнями є:

- дослідити склад і структуру фінансових результатів підприємства за видами діяльності;
- оцінити зміни у прибутковості за аналізований період;
- визначити чинники впливу на зростання або зниження рентабельності;
- надати пропозиції щодо підвищення ефективності управління прибутком і забезпечення стабільної фінансової стійкості.

Проведення аналізу формування фінансових результатів і рентабельності дозволить комплексно оцінити фінансовий стан Підприємства та визначити резерви підвищення його економічної ефективності.

Для комплексної оцінки ефективності діяльності підприємства важливо дослідити формування та структуру фінансових результатів, оскільки саме вони відображають кінцеву прибутковість і впливають на рівень фінансової стійкості. Аналіз динаміки прибутку дозволяє встановити тенденції його зміни, оцінити вплив доходів і витрат на кінцевий результат, а також визначити резерви зростання рентабельності.

Особливу увагу при цьому приділено порівнянню результатів операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, що дає змогу визначити

структуру джерел формування прибутку та ступінь їхнього впливу на загальний фінансовий результат. Для Підприємства цей аналіз має практичне значення, оскільки підприємство здійснює багатoproфільну діяльність - поєднує торгівлю, сервіс і ремонт техніки, що формує різні потоки доходів і витрат.

Узагальнені дані щодо формування, структури та динаміки фінансових результатів Підприємства за 2022–2024 рр. наведено в табл. 3.12.

Таблиця 3.12

**Формування, структура та динаміка фінансових результатів
Підприємства за 2022 – 2024 рр.**

Показники	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхи- лення 2024 р. у % до 2022 р.
	сума, тис. грн	питом а вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис.грн	питома вага, %	
Чистий дохід від реалізації послуг)	11139	х	14401	х	12426	х	111,6
Операційні витрати, у тому числі:	9956	100	12860	100	11222	100	112,7
а) собівартість реалізованих послуг	9835	98,8	12682	98,6	11096	98,9	112,8
б) інші операційні витрати	122	1,2	179	1,4	126	1,1	103,7
Інші операційні доходи	-	х	49	х	1	х	х
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування: прибуток	1183	х	1589	х	1205	х	101,8
Витрати з податку на прибуток	213	х	286	х	217	х	101,8
Чистий фінансовий результат	970	х	1303	х	988	х	101,8
У % до чистого доходу від реалізації	х	8,7	х	9,1	х	7,9	х

Як свідчать дані табл. 3.12, упродовж 2022–2024 рр. діяльність Підприємства залишалася прибутковою, що підтверджує позитивну динаміку основних фінансових результатів. Чистий дохід від реалізації послуг за аналізований період збільшився на 11,6 %, з 11 139 тис. грн у 2022 р. до 12 426

тис. грн у 2024 р., що свідчить про стабільне зростання обсягів реалізації продукції та послуг.

Операційні витрати зросли на 12,7 % – із 9 956 тис. грн до 11 222 тис. грн, причому основну їх частку стабільно формує собівартість реалізованих послуг (понад 98 %). Незважаючи на збільшення витрат, підприємство зберегло позитивне співвідношення між доходами та витратами, що дало змогу утримати прибутковість основної діяльності.

Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування у 2024 р. становив 1 205 тис. грн, що на 1,8 % більше порівняно з 2022 р. Після сплати податку на прибуток чистий фінансовий результат склав 988 тис. грн проти 970 тис. грн у 2022 р., тобто зріс на 1,8 %. Разом з тим спостерігається певне коливання рівня рентабельності: якщо у 2023 р. він становив 9,1 %, то у 2024 р. знизився до 7,9 %, що може бути наслідком збільшення собівартості матеріальних ресурсів і трудових витрат. Отже, Підприємства упродовж досліджуваного періоду забезпечувало позитивну динаміку прибутковості, утримуючи стабільне співвідношення доходів і витрат. Це свідчить про ефективність операційного менеджменту та збереження фінансової стійкості навіть в умовах зростання витратної складової.

Фінансові результати діяльності підприємства знаходять своє відображення не лише у величині прибутку, а насамперед у показниках рентабельності, які є ключовими критеріями ефективності господарювання. Рентабельність характеризує здатність підприємства отримувати прибуток у співвідношенні до використаних ресурсів, обсягів реалізації чи понесених витрат, тобто показує, наскільки ефективно воно функціонує у фінансово-економічному аспекті.

Показники рентабельності мають важливе аналітичне й управлінське значення, оскільки: дають змогу оцінити доцільність виробничої, торговельної та фінансової діяльності; відображають ефективність використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів; слугують базою для порівняння результатів у динаміці та між підприємствами галузі; використовуються при

розробленні цінової політики, інвестиційних рішень і стратегічного планування.

У системі фінансового аналізу рентабельність є інтегральним показником ефективності, що поєднує вплив усіх аспектів діяльності підприємства – від обсягів реалізації до структури витрат і прибутковості операцій. Залежно від об'єкта оцінки розрізняють кілька видів рентабельності, кожен із яких виконує окрему аналітичну функцію.

Рентабельність продажу (ROS) відображає частку прибутку у складі виручки від реалізації та показує, скільки прибутку припадає на кожну гривню доходу. Цей показник характеризує загальну ефективність господарської діяльності й особливо важливий для підприємств, що працюють у конкурентному середовищі.

Рентабельність собівартості показує, наскільки ефективно підприємство формує витрати на виробництво і реалізацію продукції. Вона розраховується як відношення прибутку до собівартості реалізованих товарів або послуг і демонструє внутрішню продуктивність витратної політики. Рентабельність операційних витрат визначає рівень прибутковості від основної діяльності з урахуванням усіх експлуатаційних витрат, що дозволяє оцінити ефективність управління ресурсами у межах виробничо-збутового циклу.

Рентабельність витрат загалом характеризує кінцеву фінансову віддачу підприємства, показуючи, який прибуток отримано на кожну гривню витрачених коштів. Це один із найбільш узагальнюючих показників, що дає змогу оцінити окупність витрат і здатність підприємства працювати з прибутком навіть за умов зміни цінових чи ринкових факторів. Таким чином, система показників рентабельності дає змогу комплексно оцінити ефективність діяльності Підприємства, виявити сильні та слабкі сторони його фінансової політики, а також визначити напрями підвищення прибутковості у майбутніх періодах. Розраховані показники рентабельності Підприємства за 2022–2024 рр. подано в табл. 3.13.

Таблиця 3.13

Показники рентабельності Підприємства за 2022–2024 рр.

Показник	2022	2023	2024	Тенденція
1. Рентабельність продажу (ROS)	9,9 %	10,3 %	8,9 %	↓ у 2024 р.
2. Рентабельність собівартості	8,7 %	9,1 %	7,9 %	↓ незначне зниження
3. Рентабельність операційних витрат	9,7 %	10,1 %	8,8 %	↓ помірно
4. Рентабельність чистого прибутку	8,7 %	9,1 %	7,9 %	↓ помірно
5. Рентабельність витрат	9,5 %	10,1 %	8,7 %	↓ помірно

Як видно з даних табл. 3.13, динаміка показників рентабельності Підприємства упродовж 2022–2024 рр. свідчить про загальну стабільність фінансових результатів за умов помірного зниження прибутковості у 2024 році. Після зростання показників у 2023 р., коли підприємство досягло найвищого рівня ефективності (рентабельність продажу – 9,1 %, рентабельність собівартості – 10,3 %), у наступному році спостерігається спад до 7,9–8,9 %, що пояснюється підвищенням собівартості реалізованих послуг та зростанням витрат на матеріальні ресурси. Рентабельність продажу у 2024 р. знизилася на 0,8 в.п. порівняно з базовим роком, що свідчить про деяке скорочення маржинального прибутку, проте показник зберігається на рівні, достатньому для забезпечення фінансової стійкості. Рентабельність собівартості та операційних витрат характеризують ефективність управління витратами – їхня стабільність протягом періоду в межах 8,8–10,3 % засвідчує раціональне використання ресурсів і контроль витратної політики. Показники рентабельності до оподаткування та чистого прибутку залишаються близькими (9,7 % і 7,9 % відповідно), що свідчить про зважене податкове навантаження та прозору структуру фінансових результатів. Незначне коливання рентабельності витрат (від 9,5 % у 2022 р. до 8,7 % у 2024 р.) відображає адаптацію підприємства до зміни цінової кон'юнктури й витрат на виробничі ресурси.

Отже, Підприємство зберігає достатній рівень рентабельності та фінансової ефективності, забезпечуючи стабільний прибуток навіть в умовах зростання витрат та демонструє здатність до гнучкого управління ресурсами.

ВИСНОВКИ

Отримані результати дослідження свідчать про досягнення поставленої мети та дають змогу зробити такі узагальнення:

1. Сучасні наукові підходи до потрактування економічної сутності понять «доходи» і «витрати» відзначаються різноманіттям інтерпретацій, що актуалізує необхідність їх упорядкування відповідно до вимог достовірного бухгалтерського обліку, аналітичного опрацювання та контролю. У наукових працях доходи й витрати розглядаються як базові складові управлінської системи, які безпосередньо впливають на формування фінансових результатів підприємства, визначаючи потребу в удосконаленні їх класифікаційних підходів і побудові дієвої системи управління.

2. Раціональна побудова системи документообороту та належне формування аналітичних показників виступають ключовими чинниками забезпечення повноти, достовірності й оперативності облікової інформації про доходи та витрати підприємства.

3. Для суб'єктів малого бізнесу, які становлять основну частину господарського сектору України, першочерговим завданням є розроблення та впровадження результативної системи управління доходами і витратами, спрямованої на підтримання стабільного рівня прибутковості та підвищення фінансової стійкості підприємства.

4. Проведений аналіз фінансової звітності Підприємства засвідчив, що ключову роль у структурі фінансових результатів підприємства відіграють доходи та витрати від операційної діяльності. Основним чинником формування прибутку виступає дохід від реалізації продукції (робіт, послуг), який визначає потенціал подальшого розвитку та конкурентоспроможності підприємства.

5. Операційні витрати охоплюють усі етапи процесу реалізації продукції (робіт, послуг), істотно впливаючи на ефективність господарської діяльності та кінцеві фінансові результати підприємства.

6. Методологічні основи відображення інформації про доходи та витрати в системі бухгалтерського обліку визначаються положеннями НП(С)БО 1, НП(С)БО 15, НП(С)БО 16 і НП(С)БО 25, а також вимогами МСБО 18 «Дохід». Сукупність цих нормативних актів забезпечує узгодженість підходів до формування облікових даних на національному та міжнародному рівнях і сприяє підвищенню якості фінансової звітності.

7. Організація бухгалтерського обліку в Підприємства здійснюється відповідно до Наказу про облікову політику, який розроблено головним бухгалтером і затверджено керівником підприємства. Для оперативного та достовірного відображення господарських операцій у бухгалтерських регістрах впроваджено Графік документообігу, що забезпечує системність облікового процесу та сприяє ефективному управлінню фінансово-господарською діяльністю.

8. Бухгалтерський облік у Підприємства організовано із застосуванням сучасних програмних рішень, зокрема «М.Е.Дос», що використовується для формування, підписання та подання звітності до контролюючих органів у електронній формі. Це сприяє підвищенню точності облікових даних і оперативності звітного процесу.

9. Первинний облік господарських операцій здійснюється на підставі уніфікованих форм документів із суворим дотриманням вимог щодо їх правильного заповнення як за змістом, так і за формою. На базі паперових носіїв створюються електронні документи в обліковій системі, які мають юридичну силу оригіналів та забезпечують належний рівень підтвердження достовірності облікової інформації.

10. Система рахунків бухгалтерського обліку Підприємства побудована відповідно до чинного Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств. Зокрема, для обліку доходів використовується рахунок класу 7, а для відображення витрат – рахунок 90 «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут» та інші, що забезпечує повне

й достовірне відображення фінансових результатів діяльності підприємства.

11. Фінансова звітність Підприємства подається у спрощеній формі відповідно до законодавства, що регулює діяльність суб'єктів малого підприємництва, – за формами № 1-м «Баланс» і № 2-м «Звіт про фінансові результати».

12. Результати проведеного аналізу, можна зазначити, що фінансово-економічний стан Підприємства у 2022–2024 рр. характеризується стабільним розвитком і послідовним зміцненням фінансової стійкості. Підприємство демонструє збалансоване зростання активів, раціональну структуру капіталу та поступове зменшення залежності від зовнішніх джерел фінансування. Позитивна динаміка показників ліквідності, платоспроможності та фінансової незалежності підтверджує ефективність управління грошовими потоками й оборотними ресурсами.

13. Поряд із цим, аналіз доходів і витрат засвідчив стабільне збільшення обсягів реалізації продукції та послуг за умов збереження контрольованого рівня витрат і домінування виробничої складової. Ефективне поєднання торговельної та сервісної діяльності забезпечує підприємству диверсифікацію джерел прибутку, що сприяє зміцненню його конкурентних позицій і фінансової стійкості.

14. Дослідження фінансових результатів і рентабельності показало, що Підприємства зберігає позитивну динаміку прибутковості, навіть за незначного зниження рентабельності у 2024 році, що зумовлено впливом зростання собівартості послуг. Водночас підприємство забезпечує достатній рівень фінансової ефективності та здатність покривати витрати власними доходами, що підтверджує ефективність управління витратною політикою.

Для підвищення ефективності організації облікової роботи та вдосконалення обліку доходів і витрат операційної діяльності у Підприємства доцільно реалізувати низку заходів, спрямованих на зміцнення фінансової дисципліни, підвищення достовірності облікових даних і покращення управлінських рішень, а саме:

- розширити методику обліку доходів і витрат малих підприємств шляхом їх деталізації за видами діяльності, центрами відповідальності та об'єктами формування фінансового результату, що сприятиме підвищенню інформативності облікових даних для прийняття управлінських рішень в умовах обмежених ресурсів;

- посилити аналітичний інструментарій оцінювання фінансових результатів малого підприємництва шляхом інтеграції показників маржинального доходу, операційного важеля, рентабельності діяльності та грошових потоків, що забезпечить комплексну оцінку ефективності функціонування суб'єктів малого бізнесу;

- удосконалити методику аналізу витрат з урахуванням їх поведінки залежно від обсягу діяльності (змінні та постійні витрати), що дозволить підвищити точність прогнозування фінансових результатів та обґрунтованість управлінських рішень;

- посилити врахування цифровізації облікових процесів у малому підприємстві шляхом використання хмарних сервісів і автоматизованих облікових систем, що забезпечить підвищення оперативності аналізу та якості фінансової інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аверкин Я. Ф. Проблемні аспекти управлінського обліку витрат операційної діяльності. *Економіка, управління та адміністрування*. 2021. № 3 (93). С. 15–22. [https://doi.org/10.26642/ema-2020-3\(93\)-15-22](https://doi.org/10.26642/ema-2020-3(93)-15-22) (дата звернення : 22.10.2025).
2. Акімова Н., Наумова Т., Азадєн А., Козуб В., Козуб С. Моделі формування обліково-аналітичної системи фінансової та управлінської звітності на основі інформаційної платформи МСФЗ. *Фінансово-кредитна діяльність : проблеми теорії та практики*. 2022. № 6 (47). URL : <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3867>. (дата звернення : 22.10.2025).
3. Ареф'єва О. В., Бартківська В. В. Прибутковість підприємства та шляхи її підвищення *Modern research in world science. Proceedings of the 11th International scientific and practical conference. SPC «Sci-conf.com.ua»*. Lviv, Ukraine. 2023. Рр. 1171–1175. URL: <https://sci-conf.com.ua/xi-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-modernresearch-in-world-science-29-31-01-2023-lviv-ukrayina-arhiv/>. (дата звернення : 24.10.2025).
4. Артюх-Пасюта О. В., Мілька А. І. Оцінка достовірності інформації у фінансовій звітності підприємства на основі моделей Дж. Монт'є, М. Д. Беніша та М. Л. Роксас. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1525/1467>. (дата звернення : 22.10.2025).
5. Атамас П. Й. Лисиченко О. О., Атамас О. П. Фінансовий облік : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури. 2020. 356 с.
6. Борняк О. О., Скаско О. І. Сучасні проблеми бухгалтерського обліку фінансових результатів діяльності будівельних підприємств. *Науковий вісник Ужгородського Університету*. 2024. Вип. 1(63). С. 259–565. URL: <http://visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/article/view/303501>. (дата звернення : 24.10.2025).
7. Бенько В. Облік доходів і витрат з надання послуг в умовах

нестабільності. *Вісник економіки*. 2024. № 3. С. 201–217. DOI: 10.35774/visnyk2024.03.201. (дата звернення : 22.10.2025).

8. Benko V. Accounting of income and expenses : domestic and foreign experience. *World of Finance*. 2024. № 2(79). Р. 130–143. DOI: 10.35774/sf2024.02.130. (дата звернення : 22.10.2025).

9. Брік С. В. Фінансовий облік II : теорія та практика : навч. посіб. Харків : НТУ «ХП», 2023. 123 с.

10. Бойко В. М. Методи обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2022. № 9. С. 71–78.

11. Бухгалтерський облік : навч. посіб. для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Облік і оподаткування першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності Облік і оподаткування. Канцедаль Н. А., Лега О. В., Прийдак Т. Б., Яловега Л. В. Полтава, 2025. 261 с.

12. Вербицька В. І. Управлінський облік операційних доходів і витрат у забезпеченні економічної безпеки підприємства. *Теоретичні та практичні питання узгодження інтересів розвитку територіальної системи* : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. інтер.-конф. (31 жовтня 2020 року). Харків. 2020. 481 С. 466–468.

13. Вітер О. М., Килин О. В., Свелеба Н. А. Моніторинг стану управлінського обліку на підприємствах сфери послуг у контексті підвищення ефективності витрат операційної діяльності. *Держава і регіони. Серія : Економіка та підприємництво*. 2020. № 5 (116). С. 117–123. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2020-5-20> (дата звернення : 02.10.2023).

14. Власов В. О. Особливості управлінського обліку витрат на маркетинг та збут в аграрних підприємствах. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2024. Т. 9, № 3. С. 16–21. URL: https://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2024/08/ujae_2024_r03_a2.pdf. (дата звернення : 22.10.2025).

15. Ганін В. І., Логвіненко К. В. Теоретичні аспекти обліку фінансових результатів діяльності підприємства. *Облік і фінанси*. 2018. № 3. С. 13–18.

16. Горбатенко К. В., Рябенко Л. М. Облік і розробка системи аналізу доходів від операційної діяльності. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u210/zbirnik_vseukr._stud._konferenciyi.pdf#page=49 (дата звернення : 22.10.2025).

17. Горюнов Д., Кравченко О. Огляд малого і середнього підприємництва в Україні. *Офіс розвитку малого і середнього підприємництва*. 2020. URL: https://drive.google.com/file/d/1I2ckLnFpxcbePvy_ymQLJMi5Wci5RKxP/view (дата звернення : 22.10.2025).

18. Грабова Н. М. Облік доходів і витрат підприємства : методичні підходи та організація. *Фінанси, облік і аудит*. 2021. № 32. С. 101–108.

19. Грицаєнко Г. І., Грицаєнко М. І. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. Мелітополь : Видавництво «Люкс», 2021. 260 с.

20. Губарик О., Іванова Д. Особливості обліку фінансових результатів діяльності малого підприємства та напрями його удосконалення. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-142> (дата звернення : 24.10.2025).

21. Гуцаленко Л., Молдован М. Фінансові результати в системі обліку підприємств агробізнесу. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2024. № 30(3), С. 317–322. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-330-48> (дата звернення : 24.10.2025).

22. Дернова І. А., Боровик Т. М. Проблеми малого та середнього бізнесу в умовах пандемії COVID-19 : європейський вимір. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2022. № 1(7). С. 57–70.

23. Drury C. Management and Cost Accounting. 11th ed. London : Cengage Learning, 2022. 912 p.

24. Жидєєва Л. І. Облік формування фінансових результатів та інформаційне забезпечення управління. *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 1115–1121.

25. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку,

активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291 від 30 листопада 1999 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>. (дата звернення : 24.10.2025).

26. Карпенко Є. А., Шийка Г. І. Облік доходів від реалізації за міжнародними та національними стандартами. *Інфраструктура ринку*. 2018. № 17. С. 441–446. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/17_2018_ukr/73.pdf. (дата звернення : 22.10.2025).

27. Касич А. О., Мирошніченко К. О., Похила М. О. Методика експрес-аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2020. Вип. 18. С. 922–927. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/journal-18/25-stati-18/2336-kasich-a-o-miroshnichenko-k-o-rokhila-m-o> (дата звернення : 22.10.2025).

28. Кірсанова В. В., Пеліпадченко Д. О. Вплив облікової політики підприємства на формування його фінансових результатів. *Інноваційна економіка*. 2020. № 6. С. 321–325.

29. Ковальова О. В., Іоргачова М. М. Фінансовий результат як індикатор інвестиційної привабливості підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. № 46. DOI: 10.32782/2524-0072/2022-46-16. (дата звернення : 22.10.2025).

30. Ковальова О. В., Межирицька В. В. Особливості формування основних показників Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) за МСФЗ. *Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу та фінансів в агропромисловому виробництві України* : зб. матер. II Всеукр. наук.-практ. конф. Харків : ХНАУ, 2019. С. 102–104.

31. Козаченко А. Ю. Доходи суб'єктів господарювання : економічна сутність та класифікація. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 6. Том 2. С. 35–43.

32. Котляр Д. Напрями трансформації кризи в управлінні прибутковістю вітчизняних підприємств на можливості. *Економіка та суспільство*. 2024. № 65. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-92> (дата звернення : 24.10.2025).

33. Крупка Я. Д. Фінансовий облік : підручник. Тернопіль : Західноукраїнський нац. ун-т. 2023. 808 с. URL: https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/48101/1/finans_oblik-2023.pdf. (дата звернення : 22.10.2025).

34. Кузьменко А. Бізнес у воєнний час : як змінилося законодавство URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/28/684801/>. (дата звернення : 24.10.2025).

35. Лега О. В., Прийдак Т. Б., Яловега Л. В., Єрмолаєва М. В., Сіренко О. В. Облікова політика та податкові ризики : сучасні рішення для бізнесу. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 9. URL: <https://tinyurl.com/ywep3dva>. (дата звернення : 22.10.2025).

36. Лопатовський В. Г., Красуцький Р. І. Особливості формування та використання інформації про фінансові результати діяльності господарюючого суб'єкта як результативного показника його обліку та звітності. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 1. С. 142–147.

37. Лось В. Облік доходів від реалізації продукції і послуг за міжнародними стандартами. URL: <https://ur.knute.edu.ua/bitstreams/71433890-cd3a-4238-b8ed-4004d931ec62/download>. (дата звернення : 22.10.2025).

38. Мардус Н. Ю., Брік С. В. Теоретичні і методичні підходи до визначення поняття «фінансовий результат» у фінансовому обліку та аудиті. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2021. Вип. 2 (29). С. 148–153.

39. Мартиненко В., Григоренко О. Аналітична характеристика процесу управління прибутковістю підприємства в сучасних умовах. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-87> (дата звернення : 24.10.2025).

40. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств : Наказ Міністерства аграрної політики України № 132 від 18 травня 2001 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01>. (дата звернення : 24.10.2025).

41. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства : Наказ Міністерства аграрної політики України № 635 від 27 липня 2013 р. *Верховна Рада України*. URL: http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/article?art_id=382876&cat_id=29353. (дата звернення : 24.10.2025).

42. Мірошник Р. О., Прокоп'єва У. О. Розвиток малого і середнього бізнесу в Україні : проблеми та перспективи. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління»*. 2020. Т. 4. № 1. С. 63–71. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/may/21613/maket200296-65-73_0.pdf. (дата звернення : 22.10.2025).

43. Мокієнко Т. В. Прийдак Т. Б., Лега О. В., Яловега Л. В., Дугар Т. Є. Інтергація облікової інформації між різними обліковими програмами. *Ефективна економіка*. 2025. № 1. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/5575/5631>. (дата звернення : 22.10.2025).

44. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 18 «Дохід». *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_025#Text (дата звернення: 22.10.2025).

45. Мулик Т. О., Стебловський А. О. Фінансові результати підприємства : сутність та особливості відображення у звітності. *Агросвіт*. 2024. № 5. С. 86–95. DOI: 10.32702/2306-6792.2024.5.86. (дата звернення : 22.10.2025).

46. Мусієнко Ю. Ю. Поняття і класифікація доходів та витрат підприємства як основа організації їх управління. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2022. № 14. Том 2. С. 236–240.

47. Нагорна І. В., Бондаренко В. О. Облік і аналіз фінансового результату в системі управління підприємством. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.11.103>. (дата звернення : 22.10.2025).

48. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати» : Наказ Міністерства фінансів України № 87 від 31 березня 1999 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0396-99> (дата звернення : 22.10.2025).

49. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : Наказ Міністерства фінансів України № 290 від 29 листопада 1999 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>. (дата звернення : 24.10.2025).

50. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Наказ Міністерства фінансів України № 318 від 31 грудня 1999 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://www.zakon.rada.kiev.ua>. (дата звернення : 24.10.2025).

51. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» : Наказ Міністерства фінансів України № 439 від 28 грудня 2018 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. (дата звернення : 24.10.2025).

52. Паниця В. М., Штефан В. В. Нерозблоковані податкові накладні у системі адміністрування ПДВ : ризики, правові та управлінські аспекти. *Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки : проблеми, пріоритети, перспективи* : зб. тез III Міжнар. наук.-практ. інтер.-конф. 22–23 жовтня 2025 р. Дніпро : ДДАЕУ, 2025. С. 86–88.

53. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02 лютого 2010 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення : 24.10.2025).

54. Плаксієнко В. Я., Яловега Л. В., Лега О. В., Прийдак Т. Б., Мокієнко Т. В., Канцедаль Н. А. Управлінський облік : навч. посіб. (2-ге вид., перероб. і доп.). Полтава : РВВ ПДАУ, 2023. 338 с.

55. Правдюк Н. Л., Коваль Л. В., Коваль О. В. Облікова політика підприємств : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 647 с.

56. Приходько М., Белозерцев В., Харакоз Л. Документування обліку витрат виробництва готової продукції на промисловому підприємстві. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2021. № 2. С. 166–169. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2021_2_29. (дата звернення : 24.10.2025).

57. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність України : Закон України № 996-XIV від 16 липня 1999 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. (дата звернення : 24.10.2025).

58. Прокопович Л. Прогнозування величини доходу від реалізації послуг підприємств транспортної галузі. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-49>. (дата звернення : 24.10.2025).

59. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22 берез. 2012 р. № 4618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text> (дата звернення : 22.10.2025).

60. Пушкарь І. В., Ніколаєва Г. А. Напрями удосконалення обліку фінансових результатів на торговельному підприємстві : методичний аспект *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 22. С. 79–82 URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/22_2021/15.pdf. (дата звернення : 24.10.2025).

61. Прохар Н., Ночовна Ю. Облік доходів, витрат і фінансових результатів: проблеми теорії та практики : монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011.

62. Романів Є., Війтович М. Сучасний стан та напрямки удосконалення інформаційної системи в бухгалтерському обліку. *Молодий вчений*. 2023. № 10 (122). С. 229–232. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-10-122-45> (дата звернення : 24.10.2025).

63. Руденко М. В., Кравченко О. О., Ткаль Я. О., Мельник Т. М. Удосконалення обліку доходів виробничих підприємств : прикладні аспекти. *Фінансовий простір*. 2021. № 4 (44). С. 163–171.

64. Сабліна Л. П. Формування фінансових результатів підприємства :

методологічні підходи та проблеми відображення. *Економічний простір*. 2020. № 156. С. 122–130.

65. Свиноус І. В., Свиноус Н. І., Присяжнюк Н. М., Рудич О. О., Гаврик О. Ю. Проблеми оцінки діяльності сільськогосподарських підприємств з використанням міжнародних стандартів фінансової звітності. *Агросвіт*. 2022. № 7–8. С. 30–35. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/7-8_2022/5.pdf (дата звернення : 24.10.2025).

66. Сидорук І. С. Аналіз стану та проблеми розвитку малого підприємництва в Україні. *Підприємництво та інновації*. 2021. № 18. С. 67–72. URL: <http://www.ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/441/428>. (дата звернення : 24.10.2025).

67. Скрипник М. І., Шайнюк І. В. Облік фінансових результатів в умовах імплементації стандартів обліку. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2020. № 17.

68. Скоромна О. Ю., Приходько А. Г. Фактори формування прибутку підприємства. *Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу та фінансів в агропромисловому виробництві України* : зб. матер. II Всеукр. наук.-практ. конф. Харків : ХНАУ, 2020. С. 220–223.

69. Сопко В. В. Теорія бухгалтерського обліку. Київ : КНЕУ, 2020. 312 с.

70. Терещенко Л. О. Формування фінансових результатів підприємств у контексті сучасної облікової політики. *Економіка і регіон*. 2023. № 3. С. 98–104.

71. Штефан В., Лимар А. Оптимізація бізнес-середовища для ФОПів : шляхи та рішення. *Молодь, наука, бізнес : матеріали Всеукраїнської студентської інтернет-конференції, 02–03 жовтня 2024 р., Миколаїв*. Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 314–318.

72. Штефан В., Христенко З. Фінансові результати аграрних підприємств: облік, контроль та напрями підвищення ефективності. *Сучасний стан і перспективи вдосконалення практичної підготовки здобувачів вищої освіти факультету обліку та фінансів* : зб. допов. наук.-практ. конф.

здобувачів вищої освіти за результатами проходження виробничих та технологічних практик. 2025. Вип. 18. Полтава : ПДАУ, 2025. С. 89–90.

73. Шийка Г. І. Методичні аспекти визнання виручки за МСФЗ 15. *Облік і фінанси*. 2021. № 2. С. 64–72.

74. Хрипун Є., Лимар А., Штефан В. Виклики та переваги автоматизації бухгалтерського обліку на підприємствах : оцінка програмного забезпечення та вибір оптимальних рішень. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством* : зб. матер. VIII Всеукр. наук.-практ. конф. (ПДАУ, 25 березня 2025 р.). Част. 1. Полтава, 2025. С. 391–394.

75. Welch G. Financial Performance Measurement : Income, Expenses and Profit Analysis. *Journal of Accounting and Finance*. 2021. Vol. 9(3). P. 55–66.

76. Якимчук К. А. Поточне планування фінансової діяльності торговельного підприємства *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» ВТЕІ ДТЕУ*. Вінниця : ВТЕІ ДТЕУ, 2023. Вип. 162. С. 321–326 URL: http://www.vtei.com.ua/doc/2023/vatra2004/zb7_162.pdf#page=321 (дата звернення : 24.10.2025).

77. Яловега Л. В., Лега О. В., Прийдак Т. Б. Управлінські рішення : аналіз релевантності облікової інформації. *Причорноморські економічні студії*. 2022. № 74. С. 227–233.